॥ श्रीरत्नशेखरसूरिप्रणीतं ॥

॥ लघुक्षेत्रसमासप्रकरणम् ॥

वीरं जयसेहरपय–पइट्ठिअं पणामिऊण सुगुरुं च । मंदु त्ति समरणट्ठा, खित्तविआराऽणुमुंछामि ॥१॥

जगतना मुकुट सरखा स्थाने रहेला श्रीवीर भगवंतने अने जयशेखरसूरिनी पाटे बेठेला मारा गुरुने नमस्कार करीने हुं मंद-बुद्धिवाळो छुं तेथी मारा पोताना स्मरणने अर्थे क्षेत्र संबंधि विचारना अणुओने (कणोने) वीणुं छुं १.

तिरि एगरज्जुखित्ते, असंखदीवोदही उ ते सव्वे । उद्धारपलियपणवीस–कोडिकोडि समयतुल्ला ॥२॥

एक रज्जु प्रमाण तीर्च्छाक्षेत्रमां असंख्याता द्वीप अने असंख्याता समुद्रो छे, ते बन्ने मळीने पचीस कोडाकोडी सूक्ष्म उद्धार पल्योपमना समयो जेटला छे २.

कुरुसगदिणाविअंगुल–रोमे सगवारविहिअअडखंडे । बावण्णसयं सहसा, सगणउई वीसलक्खाणू ॥३॥

देवकुरु अथवा उत्तरकुरुक्षेत्रना सात दिवसना जन्मेला बेटाना एक अंगुल प्रमाण रोममां सात वार आठ आठ खंड कर्ये छते वीस लाख सत्ताणु हजार एकसो बावन रोमखंड थाय ३.

ते थूला पल्लेवि हु, संखिज्जा चेव हुंति सव्वेऽवि । ते इक्किक्क असंखे, सुहुमे खंडे पकप्पेह ॥४॥

ए रोमखंडो बादर छे, कारणके पल्यमां पण ते सर्वे मळीने पण निश्चय संख्याताज होय छे, तेथी ते बादर खंडोमांना दरेकना असंख्यात असंख्यात सूक्ष्मखंड करो ४.

सुहुमाणुणिचियउस्से–हंगुलचउकोसपल्लि घणवट्टे । पइसमयमणुग्गह–निट्ठिअम्मि उद्धारपलिउत्ति ॥५॥

सूक्ष्मरोमखंडोवडे भरेलो जे उत्सेधांगुलना प्रमाणथी चार गाउनो घनवृत्त कूवो तेमांथी प्रतिसमय एकेक रोमखंड काढतां ज्यारे ते खाली थाय त्यारे ए रीते सूक्ष्म उद्धारपल्योपम थाय ५.

पढमो जंबू बीओ, धायइसंडो अ पुक्खरो तइओ । वारुणिवरो चउत्थो, खीवरो पंचमो दीवो ॥६॥

घयवरदीवो छट्ठो, इक्खुरसो सत्तमो अ अट्ठमओ । णंदीसरो अ अरुणो, णवमो इच्चाइअसंखिज्जा ॥७॥

पहेलो जंबूद्वीप, बीजो धातकीखंड. त्रीजो पुष्करद्वीप चोथो वारुणी द्वीप, पांचमो क्षीरवर द्वीप ६. छट्ठो घृतवर द्वीप, सातमो इक्षु रस द्वीप, आठमो नंदीश्वर द्वीप अने नवमो अरुणद्वीप इत्यादि असंख्याता द्वीप छे ७.

सुपसत्थवत्थुणामा, तिपडोआरा तहाऽरुणाईया । इगणामेऽवि असंखा, जाव य सूरावभास त्ति ॥८॥

अति उत्तम वस्तुओना नामे नामवाळा, तथा अरुणद्वीपथी प्रारंभीने त्रिप्रत्यवतारवाळा, अने एकेक नामना पण असंख्याता एवा द्वीप सूरावभास द्वीप सुधी छे ८.

तत्तो देवे नागे, जक्खे भूए अ सयंभुरमणे य । एए पंच वि दीवा इगेगणामा मुणेयव्वा ॥९॥

त्यारबाद देवद्वीप नागद्वीप यक्षद्वीप भूतद्वीप स्वयंभूरमणद्वीप ए पांचे द्वीपो एकेक नामवाळा जाणवा ९.

पढमे लवणो बीए, कालोअहि सेसएसु सव्वेसु । दीवसमानमया जा, सयंभुरमणोदही चरमो ॥१०॥

पहेले द्वीपे लवणसमुद्र, बीजे द्वीपे कालोदसमुद्र, शेष सर्व द्वीपोमां द्वीप सरखा नामवाळा समुद्रो छे ते यावत् छेल्लो स्वयंभूरमणसमुद्र सुधी.

बीओ तइओ चरमो, उदगरसा पढमचउत्थपंचमगा । छट्टोऽवि सनामरसा, इक्खुरसा, सेसजलनिहिणो ॥११॥

बीजो समुद्र त्रीजो समुद्र अने छेल्लो समुद्र ए त्रण समुद्र स्वाभाविक पाणी सरखा रसवाळा—स्वादवाळा छे, पहेलो समुद्र, चोथो समुद्र, पांचमो समुद्र अने छट्ठो पण समुद्र पोताना नाम सरखा रसवाळा छे, अने शेष सर्वे समुद्रो इक्षु—शेलडीना रस सरखा रसवाळा छे ११.

जंबूदीवपमाणं—गुलजोअणलक्खवट्टविक्खंभो । लवणाईया सेसा, वलयाभा दुगुणदुगुणा य ॥१२॥

जंबूद्वीप प्रमाणांगुलवडे एक लाख योजनना वृत्तविष्कंभवाळो छे, अने लवण समुद्र आदि शेष सर्व समुद्र अने द्वीप वलयना आकारे छे, अने उत्तरोत्तर बमणा बमणा विस्तारवाळा छे १२.

वयरामईहिं नियनिय-दीवोदहिमज्झगणियमूलाहिं । अट्ठुच्चाहिं बारस—चउमूलेउवरिरुंदाहिं ॥१३॥

वित्थारदुगविसेसो, उस्सेहविभत्तखओ चओ होइ । इअ चूलागिरिकूडाइ—तुल्लविक्खंभकरणाहिं ॥१४॥

गाउदुगुच्चाइ तय–ट्ठभागरुंदाइ पउमवेईए । देसूणदुजोयणवरवणाइ परिमंडियसिराहिं ॥१५॥
वेईसमेण महया, गवक्खकडएण संपरित्ताहिं । अट्ठारसूणचउभत्त–परिहिदारंतराहिं च ॥१६॥
अट्ठुच्चचउसुवित्थर–दुपाससक्कोसकुड्डदाराहिं । पुव्वाइमहड्ढियदेव–दारविजयाइनामाहिं ॥१७॥
नाणामणिमयदेहलि–कवाडपरिघाइदारसोहाहिं । जगईहिं ते सव्वे, दीवोदहिणो परिक्खित्ता ॥१८॥

वज्रमय एवी तथा पोतपोताना द्वीपसमुद्रमां गणायो छे. मूळनो विस्तार जेनो एवी, तथा आठ योजन उंची तथा बार योजन मूळमां विस्तारवाळी अने चार योजन उपर विस्तारवाळी एवी १३. तथा वे विस्तारनी बादबाकी करीने उंचाइवडे भागतां जे जवाब आवे तेटली हानी अने तेटली वृद्धि थाय, ए रीते चूलिका पर्वतो अने शिखरोना विस्तारना जे गणित ते समान छे विस्तारनुं गणित जेनुं एवी १४. तथा वे गाउ उंची अने तेना आठमा भाग जेटला विस्तारवाळी, एवी जे पद्मवरवेदिका अने कंइक न्यून वे योजनना विस्तारवाळां वे उत्तम वन ते वडे शोभित छे शीर्षभाग जेनो एवी १५. तथा वेदिका समान मोटा गवाक्षना वलयवडे सर्व बाजुथी वींटायली तथा परिधिमांथी अढार बाद करीने चारवडे भागतां जेटला योजन आवे तेटला योजन चार द्वारोनुं परस्पर अन्तर छे जेमां एवी १६. तथा आठ योजन उंचा चार योजनना विस्तारवाळां अने बे बाजुए एकेक गाउ जाडी–विस्तृत भित्तिवाळां चार देवद्वार छे जेमां तथा जेनी पूर्वादि चार दिशाए चार महर्द्धिक देवोनां जे चार द्वारो छे ते देव अने द्वार ए बन्नेनां विजय आदि तुल्य नामो छे जेमां एवी १७. तथा अनेक प्रकारना मणिरत्नोनां उंबरा कमाड अने भोगळ विगेरे जे द्वारशोभा ते सहित एवी

जगतीओवडे ते सर्वे द्वीपसमुद्रो वीटायला छे. १८

वरतिणतोरणज्झयछत्त–वाविपासायसेलसिलवट्टे । वेइवणे वरमंडव–गिहासणेसुं रमंति सुरा ॥ १९ ॥

उत्तम तृण तोरण ध्वज छत्र वावडीओ प्रासादो क्रीडापर्वतो अने महाशिलाओवाळा वेदिकाना [बे बाजुना] वनने विषे रहेला उत्तम मंडपो गृहो अने आसनोमां देवो रमणक्रीडा करे छे. १९

इह अहिगारो जेसिं, सुराण देवीण ताणमुप्पत्ती । णियदीवोदहिणामे, असंखइमे सनयरीसु ॥ २० ॥

अहीं अढी द्वीपमां जे देव अथवा देवीओनो अधिकार [अधिपत्य] छे ते देव अने देवीओनी उत्पत्ति पोतपोताना द्वीपसमुद्रना नामवाळा असंख्यातमा द्वीपसमुद्रमां अने पोतानी नामवाळी नगरीओमां छे. २०

जंबूद्दीवो छहिं कुल–गिरिहिं सत्तहिं तहेव वासेहिं । पुव्वावरदीहेहिं, परिछिन्नो ते इमे कमसो ॥ २१ ॥

जंबूद्वीप पूर्व पश्चिम दीर्घ एवा छ कुलगिरिओवडे तथा सात क्षेत्रोवडे वहेंचायलो छे, ते कुलगिरिओ तथा क्षेत्रो अनुक्रमे आ प्रमाणे छे. २१

हिमवंसिहरी महहिम–वरुप्पिनिसढो य नीलवंतो य । बाहिरओ दुदुगिरिणो, उभओ वि सवेइया सव्वे २२

लघुहिमवंत अने शिखरी, महाहिमवंत अने रुक्मी तथा निषध अने नीलवंत ए प्रमाणे बे बे पर्वतो बहारथी गणवा, अने ए सर्वे पर्वतो बन्ने बाजुए वेदिका सहित छे. २२

भरहेरवय त्ति दुगं, दुगं च हेमवयरण्णवयरूवं । हरिवासरम्मयदुगं, मज्झि विदेहु त्ति सग वासा ॥२३॥

भरतक्षेत्र अने ऐरावतक्षेत्र ए बे क्षेत्र हैमवत अने हिरण्यवत ए बे क्षेत्र तथा हरिवर्ष अने रम्यकक्षेत्र ए बे क्षेत्र अने महाविदेह, ए सात क्षेत्रो छे. २३

दो दीहा चउ वट्टा, वेअड्ढा खित्तछक्कमज्झम्मि । मेरू विदेहमज्झे, पमाणमित्तो कुलगिरीणं ॥ २४ ॥

बे दीर्घ वैताढ्य अने चार वृत वैताढ्य छ क्षेत्रमां छे, अने महाविदेहना मध्यमां मेरुपर्वत छे. हवे कुलगिरिओनुं प्रमाण कहेवाय छे. २४

इगदोचउसयउच्चा, कणगमया कणगरायया कमसो । तवणिज्जसुवेरुलिया, बहिमज्झभिंतरा दो दो ॥२५॥

वहारना बे पर्वतो एक सो योजन उंचा छे, अने सुवर्णना छे, तथा मध्यना बे पर्वतो बसो योजन उंचा अने एक सोनानो तथा एक रजतनो [रुपानो] छे अने अभ्यन्तरना बे पर्वतो चारसो योजन उंचा तथा एक तपनीय सुवर्णनो अने एक उत्तम वैडूर्य मणिनो छे, ए प्रमाणे अनुक्रमे बे बे पर्वतोनी उंचाइ विगेरे जाणवी. २५

दुग अड दुतीस अंका, लक्खगुणा कमेण नउअसयभइया। मूलोवरि समरूवं, वित्थारं बिंति जुअलतिगे २६

बे आठ अने बत्रीस ए त्रण अंकोने लाखगुणा करीने अनुक्रमे एकसो नेवुए भागीए तो त्रणे युगलनो मूळमां अने उपर सरखाप्रमाणवाळो विस्तार कहे-आवे छे. २६

बावणहियो सहसो, बारकला बाहिराण वित्थारो । मज्झिमगाण दसुत्तर-बायालसया दस कला य ।२७।

अब्भिंतराण दुकला, सोलसहस्सडसया सबायाला। चउचत्तसहस दोसय, दसुत्तरा दस कला सव्वे २८

बहारना बे पर्वतोनो विस्तार बावन अधिक :हजार योजन .बारकळा छे. बे मध्य पर्वतनो विस्तार दश अधिक बेतालीससो योजन दश कळा छे. २७ बे अभ्यन्तर पर्वतोनो विस्तार सोळ हजार आठसो बेतालीस योजन बे कळा छे. ए प्रमाणे सर्व पर्वतनो विस्तार भेगो करतां चुम्मालीस हजार बसो दश योजन अधिक दशकळा छे. २८

इगचउसोलसंका, पुव्वुत्तविहीइ खित्तजुअलतिगे । वित्थारं बिंति तहा, चउसट्ठिंको विदेहस्स ॥ २९ ॥

पूर्वे कहेला विधि प्रमाणे एक चार अने सोळना अंक क्षेत्रोना त्रण युगलनो विस्तार अनुक्रमे कहे छे—दर्शावे छे, अने विदेहनो विस्तार चोसठनो अंक दर्शावे छे. २९

पञ्चसया छव्वीसा, छच्च कला खित्तपढमजुअलम्मि । बाए इगवीससया, पणुत्तरा पञ्च य कला य ।३०। चुलसीसय इगवीसा, इक्ककला तइयगे विदेहि पुणो । तित्तीससहस छस्सय चुलसीया तह कला चउरो ३१

क्षेत्रना पहेला युगलमां विस्तार पांचसो छवीस योजन अने छ कळा छे, बीजा युगलनो विस्तार एकवीससो पांच अधिक योजन अने पांच कळा छे. ३० त्रीजा क्षेत्रयुगलनो विस्तार चोराशीसो एकवीस योजन अने एक कळा छे, तथा विदेहनो विस्तार तेत्रीस हजार छसो चोरासी योजन अने चार कळा छे. ३१

पणपन्नसहस सग सय, गुणणउआ नव कला सयलवासा । गिरिखित्तंकसमासे, जोअणलक्खं हवइ पुण्णं ३२

पंचावन हजार सातसो नेव्यासी योजन अने नव कळा एटलो सर्व क्षेत्रोनो विस्तार छे, ए प्रमाणे पर्वतना विस्तारनो एकत्र

करेलो अंक अने क्षेत्रविस्तारनो अंक ए बे अंक भेगा करे तो जंबूद्वीपनो संपूर्ण विस्तार एक लाख योजन थाय. ३२

पन्नाससुद्ध बाहिर-खित्ते दलियम्मि दुसय अडतीसा। तिण्णि य कला य एसो, खंडचउक्कस्स विक्खंभो ३३

पचास योजन बाद करेला एवा बाह्यक्षेत्रने अर्ध करतां बसो आडत्रीस योजन अने त्रण कळा आवे, एज चारे खंडनो दरेकनो विस्तार जाणवो.

गिरिउवरि सवेइदहा, गिरिउच्चत्ताउ दसगुणा दीहा । दीहत्तअद्धरुंदा, सव्वे दसजोअणुव्वेहो ॥ ३४ ॥

पर्वतोनी उपर वेदिकासहित द्रहो छे, ते द्रहो पर्वतनी उंचाइथी दशगुणा दीर्घ-लांबा छे, अने लंबाइथी अर्ध विस्तारवाळा-पहोळा छे, अने सर्वे द्रहो दश योजन उंडा छे. ३४

बहि पउमपुंडरीया, मज्झे ते चेव हुंति महपुव्वा । तेगच्छिकेसरीया, अब्भिंतरिया, कमेणेसुं ॥ ३५ ॥

पद्मद्रह अने पुंडरीकद्रह ए बे द्रहो बहार छे अने मध्य भागमां एज बे द्रहो 'मह' शब्दपूर्वक छे, तथा तेगच्छि अने केशरी ए बे द्रहो अभ्यन्तर द्रहो छे. हवे अनुक्रमे ए द्रहोमां (देवीओना नाम कहेवाय छे—ए संबंध हवे पछीनी ३६मी गाथामां आवे छे)३५

सिरिलच्छी हिरिबुद्धी, धीकित्ती नामिया उ देवीओ । भवणवईओ पलिओ-वमाउ वरकमलनिलयाओ ॥३६॥

श्रीदेवी अने लक्ष्मीदेवी, हीदेवी अने बुद्धिदेवी तथा धीदेवी अने कीर्तिदेवी ए बे बे नामवाळी देवीओ छे, ए सर्व देवीओ भवनपतिनिकायनी पल्योपमना आयुष्यवाळी अने उत्तम कमळमां निवास करनारी छे. ३६

जलुवरि कोसदुगुच्चं, दहवित्थरपणसयंसवित्थारं । बाहल्लवित्थरद्धं, कमलं देवीण मूलिल्लं ॥ ३७ ॥

जळनी उपर बे कोश उंचुं, द्रहना विस्तारथी पांचसोमा भाग जेटला वहनारवाळुं अने विस्तारथी अर्ध जाडुं एवुं देवीओनुं
मूळ कमळ होय छे. ३७

जंबुणयमज्झतवणि–जबहिअदलं रत्तकेसरयं ॥ ३८ ॥
मूले कंदे नाले, तं वयरारिट्ठवेरुलिअरूवं ।

देवीनुं ते मूळ कमळ मूळमां वज्ररत्ननुं छे, कंदमां अरिष्टरत्ननुं छे, अने नाळ वैडूर्यरत्नमय छे, तथा जांबूनदसुवर्णमय मध्य-
पत्रवाळुं अने तपनीय सुवर्णमय बाह्यपत्रवाळुं तथा राता केसरावाळुं छे. ३८

कमलद्धपायपिहुलुच्च-कणगमयकण्णिगोवरिं भवणं । अद्धेगकोसपिहुदीह–चउदसयचालधणुहुच्चं ॥३९॥

कमळना विस्तारथी अर्ध पृथु–विस्तारवाळी अने कमळविस्तारथी चोथा भाग जेटली उंची सुवर्णनी कर्णिका छे, ते उपर देवीनुं
भवन छे, ते भवन ०॥ गाउ विस्तारवाळुं १ गाउ दीर्घ अने अने चौदसो चालीस धनुष उंचुं छे. ३९

पच्छिमदिसि विणु धणुपण-सयउच्च ढाइज्जसय पिहुपवेसं । दारतिगं इह भवणे, मज्झे दहदेविसयणिज्जं ॥४०॥

पश्चिम दिशि विना शेष त्रण दिशामां पांचसो धनुष उंचा अने अढीसो धनुष पहोळाइ तथा प्रवेशवाळा त्रण द्वार आ भवनमां
छे, तेमज भवनना अतिमध्यभागमां द्रहदेवीनी एक शय्या छे. ४०

ते मूलकमलद्धप्प-माणकमलाण अडहिअसएणं । परिखित्तं तब्भवणेसु भूसणाईणि देवीणं ॥ ४१ ॥

ते मूळ कमळथी अर्धप्रमाणवाळां १०८ कमळोवडे ते मूळ कमळ वींटायलुं छे अने ते उपरना भवनोमां द्रहदेवीओनां आभूषण विगेरे रहे छे.

मूलपउमाउ पुव्विं, महयरिहाणं चउण्ह चउपउमा । अवराइ सत्त पउमा, अणिआहिवईण सत्तण्हं ॥४२॥
वायव्वाईसु तिसु सुरि-सामन्नसुराण चउसहसपउमा । अट्ठदसबारसहस्सा, अग्गेयाइसु तिपरिसाणं ॥४३॥

मूळ कमळथी पूर्व दिशामां चार महत्तरिका देवीओनां चार कमळो छे, अने पश्चिम दिशामां सात सेनाधिपतिओनां सात कमळो छे. ४२ तथा वायव्य आदि त्रण दिशाओमां देवीना सामानिक देवोनां चार हजार कमळो छे, अने अग्निकोण आदि त्रण दिशामां त्रण पर्षदाना देवोनां अनुक्रमे ८०००-१००००-१२००० कमळो छे. ४३

इअ बीअपरिक्खेवो, तइए चउसु वि दिसासु देवीणं । चउ चउ पउमसहस्सा, सोलसहस्साऽऽयरक्खाणं ४४

ए पूर्वगाथामां बीजो परिक्षेप कह्यो. हवे त्रीजा वलयमां चारे दिशाए चार चार हजार कमळो मळी सोळ हजार कमळो छे ते देवीना आत्मरक्षक देवोनां कमळो छे.

अभिओगाइतिवलए, दुतीसचत्ताडयाललक्खाइं । इगकोडिवीसलक्खा, सड्ढा वीसं सयं सव्वे ॥ ४५ ॥

अभियोगिक विगेरे देवोना त्रण वलयमां अनुक्रमे ३२०००००, ४००००००, ४८००००० कमळो छे. ते सर्व मळीने एक क्रोड वीसलाख अने लाखना अर्ध सहित एटले पचास हजार एकसोवीस छे. ४५

पुव्वावरमेरुमुहं, दुसु दारतिगं पि सदिसि दहमाणा । असीइभागपमाणं, सतोरणं निग्गयनईयं ॥४६॥

बे सरोवरमां अनुक्रमे पूर्व दिशा सन्मुख पश्चिम दिशा सन्मुख अने मेरुपर्वत सन्मुख एम त्रण त्रण द्वार छे, अने ते द्वार

पोतानी दिशिए रहेला द्रहना प्रमाणथी एंसीमा भागना प्रमाणवाळुं छे, तोरण सहित छे, अने दरेकमांथी एकेक महानदी निकळी छे, एवां ए त्रण द्वार छे. ४६

जामुत्तरदारदुगं, सेसेसु दहेसु ताण मेरुमुहा । सदिसि दहासियभागा, तयद्धमाणा य बाहिरिआ ॥४७॥

शेष चार द्रहने विषे दक्षिण अने उत्तर दिशाए बे बे द्वारो छे तेमांथी जे द्वारो मेरु सन्मुख रहेला छे ते पोतानी दिशामां रहेल द्रहनी लंबाइनी अपेक्षाए एंशीमां भागे छे. तथा बाह्यनां द्वारो तेनी अपेक्षाए अर्ध प्रमाणवाळां छे. ४७

गंगा सिंधू रत्ता, रत्तवई बाहिरं नइचउक्कं । बहिदहपुव्वावरदार-वित्थरं वहइ गिरिसिहरे ॥ ४८ ॥

गंगा सिंधू रक्ता अने रक्तवती ए बहारना क्षेत्रनी चार नदीओ बहारना द्रहोना पूर्व पश्चिम द्वारना विस्तार जेटला प्रवाहे पर्वतना शिखर उपर वहे छे. ४८

पंचसय गंतु नियगा-वत्तणकूडाउ बहिमुहं वलइ । पणसयतेवीसेहिं, साहियतिकलाहिं सिहराओ ॥४९॥

निवडइ मगरमुहोवम-वयरामयजिब्भियाइवयरतले । नियगे निवायकुंडे, मुत्तावलिसमप्पवाहेण ॥ ५० ॥

ते चार नदीओ पांचसो योजन सुधी जइने पोताना नामवाळा आवर्त्तनकूटथी बाह्यक्षेत्र सन्मुख वळे छे, त्यारबाद पांचसो त्रेवीस योजन अने कंइक अधिक त्रण कळा सुधी वहीने शिखर उपरथी मगरमुख सरखा आकारवाळी अने वज्रमय एवी जीह्विका द्वारा वज्रमय तळीयावाळा पोताना नामना प्रपातकुण्डमां मोतीना हार सरखा प्रवाहे पडे छे. ४९-५०

दहदारवित्थराओ, वित्थरपन्नासभागजड्डाओ । जड्डत्ताओ चउगुण-दीहाओ सव्वजिब्भीओ ॥ ५१ ॥

द्रहद्वारना विस्तार जेटला विस्तारवाळी, विस्तारथी पचासमा भागे जाडी, अने जाडाइथी चारगुणी दीर्घ–लांबी एवी सर्वे जिह्विका छे. ५१

कुंडंतो अडजोअण, पिहुलो जलउवरि कोसदुगमुच्चो । वेइजुओ नइदेवी-दीवो दहदेविसमभवणो ॥५२॥

कुंडनी अंदर आठ योजन लांबो पहोळो, जळनी उपर बे गाउ उंचो देखातो, चारे बाजु फरती वेदिका सहित अने द्रहदेवीना भवन सरखा भवनवाळो एवो नदीदेवीनो द्वीप छे. ५२

जोअणसट्ठिपिहुत्ता, सवायछपिहुल वेइतिदुवारा । एए दसुंड कुंडा, एवं अन्ने वि नवरं ते ॥ ५३ ॥

ए बाह्य चार प्रपातकुंडो साठ योजन पहोळा छे, तथा जेनी वेदिकानां त्रण द्वारो सवा छ योजन पहोळां छे, अने दश योजन उंडा छे. ए प्रमाणे बीजा कुण्डो पण जाणवा, परन्तु ते कुण्डो (आगळनी गाथामां कहेवाशे ते प्रमाणे त्रण भिन्न विस्तारवाळा छे) ५३

एंस वित्थारतिगं, पडुच्च समदुगुणचउगुणट्ठगुणा । चउसट्ठिसोलचउदो, कुंडा सव्वेऽवि इह नवई ॥५४॥

ए चार कुण्डोना त्रण विस्तारनी अपेक्षाए विचारतां ६४ कुण्ड सरखा विस्तारवाळा छे, १६ कुण्ड बमणा विस्तारवाळा छे, ४ कुण्ड चार गुणा विस्तारवाळा छे, अने बे कुण्ड आठ गुणा विस्तारवाळा छे, ए रीते आ जंबूद्वीपमां सर्व मळीने ९० कुण्ड छे. ५४

एअं च नइचउक्कं, कुण्डाओ बहिदुवारपरिवूढं । सगसहसनइसमेअं, वेअड्ढगिरिं पि भिंदेइ ॥ ५५ ॥

तत्तो बाहिरखित्त-द्ध मज्झओ वलइ पुव्वअवरमुहं । नइसत्तसहससहिअं जगइतलेणं उदहिमेइ ॥ ५६ ॥

ए चार बाह्यनदीओ कुंडमांथी बाह्यद्वारे नीकळी सात हजार नदीओ सहित वैताढ्यपर्वतने पण भेदे छे. ५५ त्यारबाद बाह्यक्षेत्रमां थइने पूर्व पश्चिम सन्मुख वळे छे, अने सात हजार नदीओ सहित जगति नीचे थइने समुद्रमां जाय छे. ५६

धुरि कुंडदुवारसमा, पज्जंते दसगुणा य पिहुलत्ते । सव्वत्थ महनईओ, वित्थरपन्नासभागुंडा ॥ ५७ ॥

विस्तारमां सर्व महानदीओ प्रारंभमां कुण्डना द्वार सरखा विस्तारवाळी, अने पर्यन्ते दशगुणा विस्तारवाळी छे, अने सर्वस्थाने विस्तारना पचासमा भागे उंडी छे. ५७

पणखित्तमहनईओ, सदारदिसि दहविसुद्धगिरिअद्धं । गंतूण सजिब्भीहिं, निअनिअकुंडेसु निवडंति ॥५८॥

निअजिब्भिअपिहुलत्ता, पणवीसंसेण मुत्तु मज्झगिरिं । जाममुहा पुव्वुदहिं, इअरा, अवरोअहिमुविंति ५९

पांच क्षेत्रनी महानदीओ पोताना द्वारनी दिशा तरफ रहेल द्रहप्रमाणने पर्वतना प्रमाणमांथी बाद करी जे रहे तेना अर्धभाग सुधी पर्वत उपर वहीने पोतपोतानी जिह्विकामां थइने पोतपोताना नामवाळा नीचे रहेला प्रपातकुंडोमां पडे छे. ५८ पोतानी जिह्विकाना विस्तारथी पचीसमां भागे मध्यगिरिने मूकीने दक्षिणमुखी नदीओ पूर्वसमुद्रमां जाय छे, अने बीजी एटले उत्तरमुखे नदीओ पश्चिम समुद्रमां जाय छे. ५९

हेमवइ रोहिअंसा, रोहिआ गंगदुगुणपरिवारा । एरन्नवए सुवन्न-रुप्पकूलाओ ताण समा ॥ ६० ॥

हरिवासे हरिकंता, हरिसलिला गंगचउगुणनईआ । एसि समा रम्मयए, नरकंता नारिकंता य ॥ ६१ ॥

सीओआ सीआओ, महाविदेहम्मि तासु पत्तेयं। निवडइ पणलक्ख, दुतीससहस अडतीस नइसलिलं ६२

हिमवंतक्षेत्रमां रोहितांशानदी अने रोहितानदी गंगानदीथी बमणा परिवारवाळी छे, अने ऐरण्यवतक्षेत्रमां सुवर्णकुलानदी अने रूप्यकुला नदी ते बे नदीओ सरखी छे. ६० हरिवर्षक्षेत्रमां हरिकान्ता अने हरिसलिला ए बे नामनी नदीओ छे, अने ते गंगानदीना परिवारथी चारगुणा-परिवारवाळी छे,अने रम्यकक्षेत्रमां जे नरकान्ता अने नारीकांता ए बे नामवाळी नदी छे ते ए बे नदीओ सरखी छे. ६१ महाविदेहमां सीतोदा अने सीता ए बे नामनी नदीओ छे, ते दरेकमां ५३२०३८ नदीओनुं जळ पडे छे. ६२

कुरुनइ चुलसीसहसा, छच्चेवंतरनईओ पइविजयं। दो दो महानईओ, चउदसहस्सा उ पत्तेयं ॥ ६३ ॥

कुरुक्षेत्रनी नदीओ ८४०००, छ अन्तर्नदीओ,अने दरेक विजयमां बे बे महानदी छे,ते दरेकनो चौद चौद हजारनो परिवार छे. ६३

अडसयरि महनईओ, बारस अंतरनईउ सेसाओ। परिअरनईओ, चउद्द–सलक्खा छप्पन्नसहसा य ६४

७८ महानदीओ, १२ अन्तर्नदीओ, अने बाकीनी बीजी १४५६००० एटली नदीओनो परिवार जंबूद्वीपमां छे–ए संबंध ६४

एगारडनवकूडा, कुलगिरिजुअलत्तिगे वि पत्तेअं। इइ छप्पन्ना चउ चउ, वक्खारेसु त्ति चउसट्ठी ॥६५॥

सोमणसि गंधमायणि,सग सग विज्जुप्पभि मालवंति पुणो। अट्ठट्ठ सयल तीसं, अडनंदणि अट्ठ करिकूडा ६६

वर्षधरपर्वतोना त्रण युगलमां दरेक उपर अनुक्रमे अगिआर आठ अने नवकूट छे, ए ५६ गिरिकूट थया, तथा सोळ वक्षस्कारपर्वतो उपर दरेके-४-४ कूट छे ते ६४ कूट थया. ६५ तथा सोमनस अने गंधमादन ए बे नामना गजदंत पर्वतो उपर ७–७ कूट

छे, अने विद्युत्प्रभ तथा माल्यवंत ए बे गजदंतगिरि उपर दरेके ८-८ कूट छे, माटे सर्वमळीने ३० कूट थया, तथा ८ कूट नंदनवनमां अने ८ करिकूट (भद्रशाल वनमां छे ए १६ कूट मेरुपर्वत संबन्धी जाणवा.) ६६

इअ पणसयउच्च छासट्ठि-सय कुडा तेसु दीहरगिरीणं । पुव्वनइमेरुदिसि अंतसिद्धकूडेसु जिणभवणा ६७

ए प्रमाणे पांचसो योजन उंचा १६६ कूट छे, ते कूटोमां जे दीर्घ पर्वतो छे, तेनी पूर्व दिशाना पर्यन्ते नदीदिशिना पर्यन्ते अने मेरु दिशिना पर्यन्ते सिद्धकूटो छे, तेमां जिनभवनो छे. ६७

ते सिरिगिहाओ दोसय-गुणप्पमाणा तहेव तिदुवारा । नवरं अडवीसाहिअ-सयगुणदारप्पमाणमिह ६८

ते जिनभवनो श्रीदेवीना भवनथी बसोगुणा प्रमाणवाळा छे, तथा श्री देवीना भवननी पेठेज त्रण द्वारवाळां छे, परन्तु विशेष ए छे के-अहीं द्वारनुं प्रमाण श्रीदेवीभवनना द्वारथी एकसो अठ्ठावीस गुण जाणवुं. ६८

पणवीसं कोससयं, समचउरसवित्थडा दुगुणमुच्चा । पासाया कूडेसु, पणसयउच्चेसु सेसेसु ॥ ६९ ॥

५०० योजन उंचाइवाळा शेषकूटो उपर १२५ गाउ समचोरस विस्तारवाळा अने तेथी बमणा उंचा एवा देवप्रसादो छे. ६९

बलहरिसहहरिकूडा, नंदनवणि मालवंति विज्जुपभे। ईसाणुत्तरदाहिण-दिसासु सहसुच्च कणगमया ७०

नंदनवनमां इशानदिशाए बलकूट, माल्यवंतमां उत्तरदिशाए हरिस्सहकूट, अने विद्युत्प्रभमां दक्षिणदिशाए हरिकूटनामनुं कूट छे, ए त्रणे कूट १००० योजन उंचा छे, अने सुवर्णना छे. ७०

वेअड्ढेसुवि नवनव, कूडा पणवीसकोस उच्चा ते । सव्वे तिसय छडुत्तर, एसुवि पुव्वंति जिणकूडा ।७१।

वैताढ्य पर्वतो उपर पण नव नव कूट छे, अने ते सर्वे पचीस गाउ उंचा छे, ते सर्व मळीने छ अधिक त्रणसो कूट छे, अने ए कूटोमां पण पूर्वदिशिने अन्ते एकेक सिद्धकूट छे. ७१

ताणुवरि चेईहरा, दहदेवीभवणतुल्लपरिमाणा । सेसेसु अ पासाया, अद्धेगकोसं पिहुच्चत्ते ॥ ७२ ॥

ते सिद्धकूटोनी उपर द्रहदेवीना भवनना प्रमाणसरखा प्रमाणवाळां चैत्यो छे, अने शेषकूटो उपर ०॥ गाउ पृथु–विस्तारवाळा अने १ गाउ उंचा एवा देवप्रासादो छे. ७२

गिरकरिकूडाउच्च–त्तणाओ समअद्धमूलुवरि रुंदा । रयणमया नवरि विअड्ढ-मज्झिमा ति ति कणगरूवा ७३

गिरिकूटो अने करिकूटो पोतानी उंचाइ तुल्य मूळविस्तारवाळा छे, अने उंचाइथी अर्ध उपर विस्तारवाळा छे, ए सर्वे कूटो रत्नमय छे, परन्तु वैताढ्यना मध्यवर्ती त्रण त्रण कूट सुवर्णनां छे. ७३

जंबूणयरययमया, जगइसमा जंबुसामलीकूडा । अट्ठट्ठ तेसु दहदे–विगिहसमा चारु चेइहरा ॥ ७४ ॥

आठ जंबूकूट जांबूनदसुवर्णमय छे, अने आठ शाल्मलिकूट रुपाना छे तथा जगती जेटला प्रमाणवाळा छे, अने ते सर्व उपर द्रहदेवीना भवनसरखा प्रमाणवाळां मनोहर जिनभवनो छे. ७४

तेसि समोसहकूडा, चउतीसं चुल्लकुण्डजुअलंतो । जम्बुणएसु तेसु अ, वेअड्ढेसुं व पासाया ॥ ७५ ॥

ते जंबूशाल्मलिकूटोना सरखा ३४ ऋषभकूट छे, अने ते बे लघुकुंडनी वच्चे छे. तथा जांबूनदसुवर्णमय एवा ते कूटो उपर वैताढ्यकूटो उपर जेवा प्रसाद छे तेवा प्रसाद छे ॥ ७५ ॥

पंचसएपणवीसे, कूडा सव्वे वि जंबुदीवम्मि । ते पत्तेअं वरवण–जुआहि वेईहि परिक्खित्ता ॥ ७६ ॥

ए प्रमाणे जंबूद्वीपमां सर्वकूट पांचसो पचीस छे, ते दरेक उत्तमवनयुक्तवेदिकावडे वींटायला छे ॥ ७६ ॥

छसयरि कूडेसु तहा, चूला चउवणतरूसु जिणभवणा । भणिया जंबूदीवे, सदेवया सेसठाणेसु ॥७७॥

७६ कूट उपर, चूलिका उपर, चार वनमां बे वृक्ष उपर, ए स्थाने जंबूद्वीपमां शाश्वत जिनभवनो कह्यां छे, अने शेष स्थानोमां पोतपोताना स्थानना नामवाळा देवदेवीओ छे ॥ ७७ ॥

करिकूडकुंडणइदह–कुरुकंचणयमलसमविअड्ढेसु । जिणभवणविसंवाओ, जो तं जाणंति गीअत्था ॥७८॥

कारट, कुंड, नदीओ, द्रहो कुरुक्षेत्र, कंचनगिरि, यमकगिरि चार, समवैताढ्य, जिनभवनो संबंधी विसंवाद छे, ते (संबंधी) गीतार्थो जाणे. ॥ ७८ ॥

पुव्वावरजलहिंता, दसुच्चदसपिहुलमेहलचउक्का । पणवीसुच्चा पन्नासतीसदसजोअणपिहुत्ता ॥ ७९ ॥

वेईहिं परिक्खित्ता, सखयरपुरपन्नसट्ठिसेणिदुगा । सदिसिंदलोगपालो–वभोगिउवरिल्लमेहलया ॥ ८० ॥

दु दु खंडविहिअ भरहे–रवया दु दु गुरुगुहा य रुप्पमया । दो दीहा वेअड्ढा, तह दुतीसं च विजएसु॥८१॥

नवरं ते विजयंता सखयरपणपन्नपुर दुसेणीआ । एवं खयरपुराइं, सगतीससयाइं चालाइं ॥ ८२ ॥

पूर्वसमुद्रे अने पश्चिमसमुद्रे छेडावाळा, तथा १० योजन उंची अने १० योजन विस्तारवाळी एवी चार मेखलावाळा, २५ योजन उंचा, ५०–३०–१० योजन पहोळाइवाळा, वेदिकाओवडे वींटायला, विद्याधरनां ५० अने ६० नगरनी बे श्रेणिवाळा, पोतानी दिशितरफना इन्द्रना लोकपालोने उपभोग करवा योग्य एवी उपरनी बे मेखलावाळा, तथा भरत अने ऐरवतक्षेत्रना बे बे खंड–विभाग जेणे कर्या छे एवा, बे बे मोटी गुफावाळा अने रुपाना एवा बे दीर्घ वैताढ्यपर्वत छे, वळी विजयोमां पण बत्रीस दीर्घवैताढ्यपर्वतो पण एवा ज छे, परन्तु विशेष ए के–ते ३२ वैताढ्य पर्वतोना छेडा विजयो तरफ छे, तथा विद्याधरनां ५५–५५ नगरनी बे श्रेणिवाळा छे. ए प्रमाणे विद्याधर नगरो ३७४० छे ॥ ७९–८०–८१–८२ ॥

गिरिवित्थरदीहाओ, अडुच्च चउ पिहुपवसेसदाराओ । बारसपिहुला अडु–च्चयाउ वेअड्ढदुगुहाओ ॥८३॥

पर्वतना विस्तार जेटली लांबी, तथा आठयोजन उंचां चारयोजन पहोळां अने चार योजन प्रवेशवाळां द्वारवाळी, तथा बार-योजन पहोळी अने आठयोजन उंची एवी वैताढ्यपर्वतनी बे बे महागुफाओ छे. ॥ ८३ ॥

तम्मज्झदुजोअणअंतराओ ति ति वित्थराओ दुणईओ। उम्मग्गणिमग्गाओ, कडगाओ महानइगयाओ॥८४

ते गुफाना अंतिमध्यभागे बे बे योजनने आंतरे त्रण त्रण योजनना विस्तारवाळी उन्मग्ना अने निमग्ना नामनी बे नदीओ कडाहमांथी निकळी महानदीओने मळेली छे ॥ ८४ ॥

इह पइभित्तिं गुणवन्न-मंडले लिहइ चक्कि दु दु समुहे । पणसयधणुहपमाणे, बारेगडजोअणुज्जोए॥८५॥

आ गुफामां दरेक भींते चक्रवर्ती ओगणपचास प्रकाशमंडळोने बे बे सन्मुख रहे एवी रीते आलेखे छे, ते प्रकाशमंडळो ५०० धनुष प्रमाणमां अने १२-१-८ योजन सुधी प्रकाशकरनारां होय छे ॥ ८५ ॥

सा तिमिसगुहा जीए, चक्की पविसेइ मज्झखंडंतो । उसहं अंकिअ सो जीए वलइ सा खंडगपवाया॥८६॥

जे गुफामां थइने चक्रवर्ती मध्यखंडनी अंदर प्रवेश करे छे, तमिस्रगुफा, अने जेमां थइने चक्रवर्ती पाछो वळे छे ते खंडकप्रपाता गुफा ॥ ८६ ॥

कयमाल-नट्टमालय-सुराओ वड्ढइनिबद्धसलिलाओ।जा चक्की ता चिट्ठंति, ताओ उग्घडिअदाराओ ॥८७

कृतमाळ अने नृत्तमाळ देव वाळी, तथा वर्धकिरत्ने बांधेली नदीओवाळी एवी ते बे गुफाओ ज्यां सुधी चक्रवर्ती होय छे, त्यां सुधी ते बे गुफाओ उघाडा द्वारवाळी रहे छे ॥ ८७ ॥

बहिखंडंतो बारस-दीहा नव वित्थडा अउज्झपुरी। सा लवणा वेअड्ढा, चउदहिअसयं चिगारकला॥८८॥

बाह्यखंडनी अंदर १२ योजन दीर्घ अने ९ योजन विस्तारवाळी अयोध्यापुरी नामनी नगरी छे, ते लवणसमुद्रथी अने वैताढ्यथी पण एकसोचौद योजन अने अगिआर कळा दूर छे ॥ ८८ ॥

चक्किवसनइपवेसे, तित्थदुगं मागहो पभासो अ । ताणंतो वरदामो, इह सव्वे बिदुत्तरसयंत्ति ॥ ८९ ॥

चक्रवर्तीने वशवर्ती नदीओना प्रवेशस्थाने मागधतीर्थ अने प्रभासतीर्थ छे, अने ते बेनी वच्चे वरदामतीर्थ छे. ए प्रमाणे आ जंबूद्वीपमां सर्वमळीने १०२ तीर्थ छे ॥ ८९ ॥

भरहेरवए छछअर--मयवसप्पिणिउसप्पिणीरूवं । परिभमइ कालचक्कं, दुवालसारं सया बि कमा ॥ ९० ॥

भरत तथा ऐरवत क्षेत्रमां छ छ आरामय अवसर्पिणी अने उत्सर्पिणी स्वरुप बारआ रावाळुं काळचक्र हंमेशा अनुक्रमे परिभ्रमण करे छे

सुसमसुसमा य सुसमा, सुसमदुसमा य दुसमसुसमा य। दुसमा य दुसमदुसमा, कमुक्कमा दुसु वि अरछक्कं॥

सुषमसुषमणसुषम–सुषम–सुषमदुःषम–दुषमसुषम–दुःषम–अने दुःषमदुःषम ए छ आरा अवसर्पिणी तथा उत्सर्पिणीमां क्रमे अने उत्क्रमे होय छे ॥ ९१ ॥

पुव्वुत्तपल्लि समसय--अणुगहणा निट्ठिए हवइ पलिओ । दसकोडिकोडिपलिए--हिं सागरो होइ कालस्स॥

सो सो वर्षे एकेक रोमखंडवहारकाढवाथी पूर्वे कहेलो पल्यकूवो खाली थये छते काळनो पल्योपम थाय छे, अने तेवा १० कोडाकोडि पल्योपमे काळनो एक सागरोपम थाय छे. ॥ ९२ ॥

सागरचउतिदुकोडा--कोडिमिए अरतिगे नराण कमा । आऊ तिदुइगपलिआ, तिदुइगकोसा तणुच्चत्तं॥९३॥

अनुक्रमे चार त्रण अने बे कोडाकोडिसागरोपमवाळा पहेला त्रण आरामां मनुष्योनुं आयुष्य त्रण बे अने एक पल्योपम, तथा शरीरनी उंचाइ त्रण बे एक गाउ प्रमाणनी छे ॥ ९३ ॥

तिदुइगदिणेहिं तूवरि–बयरामलमित्तु तेसिमाहारो । पिठकरंडा दोसय, छप्पन्ना तद्दलं च दलं ॥ ९४ ॥

ते पहेला त्रण आराना मनुष्योनो आहार अनुक्रमे त्रण बे एक दिवसने अन्तरे तुवरना दाणा जेटलो बोरजेटलो अने आमळा जेटलो होय छे, अने ते मनुष्योनी पीठनी पांसळीओ अनुक्रमे २५६: तेनुं अर्ध १२८, अने तेनुं अर्ध ६४ होय छे. ९४

गुणवन्नदिणे तह पन–रपनरअहिए अवच्चपालणया । अवि सयलाजिआ जुअला,सुमणसुरूवा य सुरगइआ९५

(ए त्रणे आरामां) ४९ दिवसनी तथा १५–१५ अधिक दिवसनी अपत्यपालना होय छे, वळी सर्वे पंचेन्द्रिय युगलिकजीवो उत्तम मनवाळा उत्तम रूपवाळा अने देवगतिमां जनारा होय छे. ९५

तेसि मत्तंग भिंगा, तुडिअंगा जोइ दीव चित्तंगा । चित्तरसा मणिअंगा, गेहागारा अणिअयक्खा ॥९६॥

पाणं भायण पिच्छण, रविपहदीवपहकुसुममाहारो । भूसण गिहवत्थासण, कप्पदुमा दसविहा दिंति ९७

ते युगलिकोने मत्तंग–भृङ्ग–तूर्याङ्ग–ज्योतिरंग–दीपांग–चित्रांग–चित्ररसांग–मणितांग–गृहाकार–अने अनियत (अथवा अनग्न) ए दश नामवाळा कल्पवृक्षो अनुक्रमे पाणी-भाजन-प्रेक्षण-सूर्यप्रभा-दीपप्रभा-पुष्प-आहार-आभूषण-गृह-अने वस्त्र आसन विगेरे, आपेछे.९७

मणुआउसम गयाई, हयाइ चउरंसऽजाइ अट्ठंसा । गोमहिसुट्टखराई, पणंस साणाइ दसमंसा ॥ ९८ ॥

हस्तिओ विगेरे मोटा जीवो मनुष्यना आयुष्य सरखा आयुष्यवाळा, अश्व विगेरे तिर्यञ्चो चोथा भागना आयुष्यवाळा, बकरां विगेरे आठमा भागना आयुष्यवाळा, तथा गाय पाडा उंट गर्दभ आदि तिर्यञ्चो पांचमा भागना आयुष्यवाळा, अने श्वान आदि

तिर्यंचो प्रायः मनुष्यना आयुष्यथी दशमा भाग जेटला आयुष्यवाळा होय छे. ९८

इच्चाइ तिरच्छाण वि, पायं सव्वारएसु सारिच्छं । तइआरसेसि कुलगर–नयजिणधम्माइ उप्पत्ती ॥९९॥

पूर्वे गाथामां कह्या ते आदि तिर्यंचोनुं पण ए कहेलुं आयुष्य प्रायः सर्व आराओमां सरखुंज जाणवुं. हवे त्रीजो आरो कंइक बाकी रहे त्यारे कुलकरोनी अने जिनधर्मादिकनी नीतिनी उत्पत्ति थाय छे. ९९

कालदुगे तिचउत्था–रगेसु एगूणनवइपक्खेसु । सेसि गएसु सिज्झंति, हुंति पढमंतिमजिणिंदा ॥१००॥

अवसर्पिणी अने उत्सर्पिणी ए बे काळना त्रीजा अने चोथा आरामां ८९ पक्ष बाकी रहे अने व्यतीत थाय, त्यारे पहेला अने छेल्ला जिनेन्द्रो मोक्षे जाय छे अने जन्मे छे. १०० एटलेके,–

बायालसहस्सवरिसू–णिगकोडाकोडिअयरमाणाए । तुरिए नराउ पुव्वा–ण कोडि तणु कोसचउरंसं ।१०१।

बेंतालीश हजार वर्ष न्यून १ कोटाकोटि सागरोपम प्रमाणवाळा चोथा आरामां मनुष्योनुं आयुष्य एक पूर्वक्रोड वर्ष अने शरीर एक गाउनो चोथो भाग होय छे. १०१

वरिसेगवीससहस–प्पमाणपंचमरए सगकरुच्चा । तीसहियसयाउ नरा, तयंति धम्माइयाणंतो ॥ १०२ ॥

एकवीस हजार वर्ष प्रमाणना पांचमा आरामां सात हाथ उंचा अने एकसो त्रीस वर्षना आयुष्यवाळा मनुष्यो होय छे, अने ए आराना अन्ते धर्म विगेरेनो अंत थाय छे. १०२

खारग्गिविसाईहिं, हाहाभूआकयाइ पुहवीए । खगबीयं विअड्ढाइसु, नराइबीयं बिलाइसु, ॥ १०३ ॥

क्षारवृष्टि अग्निवृष्टि अने विष आजिकनी वृष्टिओवडे हाहाकारवाळी थयेली आ पृथ्वीमां पक्षीओनां बीज वैताढ्य विगेरे स्थानोमां अने मनुष्य विगेरेनां बीज बिलो विगेरेमां रहेशे. १०३

बहुमच्छचक्कवहनइ–चउक्कपासेसु नव नव बिलाइं । वेअड्ढोभयपासे, चउआल सयं बिलाणेवं ॥ १०४ ॥

घणा मत्स्यवाळी अने चक्र जेटला प्रवाहवाळी चार नदीओने पडखे पडखे वैताढ्यपर्वतनी बन्ने बाजुए ९–९ बिल छे ए प्रमाणे १४४ बिल जंबूद्वीपमां छे. १०४

पंचमसमछट्ठारे, दुकरुच्चा वीसवरिसआउ नरा । मच्छासिणो कुरूवा, कूरा बिलवासि कुगइगमा ॥१०५॥

पांचमा आरासरखा प्रमाणवाळा छठ्ठा आरामां मनुष्यो बे हाथ उंचा, वीश वर्षना आयुष्यवाळा, मत्स्यभक्षण करनारा, कुरूपवाळा, क्रूर चित्तवाळा, बिलोमां वसनारा अने मरीने दुर्गतिमां जनारा होय छे. १०५

निल्लज्जा निव्वसणा,खरवयणा पिअसुआइठिइरहिया। थीओ छवरिसगब्भा,अइदुहपसवा बहुसुआ य १०६

ए छठ्ठाआराना मनुष्यो निर्लज्ज, वस्त्ररहित, कर्कश वचनवाळा, पितापुत्र विगेरेनी मर्यादा रहित होय छे. तथा स्त्रीओ छ वर्षनी वये गर्भधारण करनारी, अतिदुःखे प्रसव करनारी, अने बहु संतानवाळी होय छे. १०६

इअ अरछक्केणऽवस--प्पिणि त्ति उस्सप्पिणी वि विवरीआ । वीसं सागरकोडा--कोडीओ कालचक्कंमि १०७

ए प्रमाणे छ आरानी १ अवसर्पिणी, अने विपरीत स्वरूपवाळी छ आरानी १ उत्सर्पिणी पण थाय छे, जेथी एक काळचक्रमां २० कोडाकोडि सागरोपम जेटलो काळ व्यतीत थाय छे. १०७

कुरुदुगि हरिरम्मयदुगि, हेमवएरन्नवइदुगि विदेहे । कमसो सयाऽवसप्पिणि, अरयचउक्काइसमकालो १०८

वे कुरुक्षेत्रमां, हरिवर्ष रम्यक् ए बेमां, हेमवत ऐरण्यवत ए बेमां अने महाविदेहमां सदाकाळ अनुक्रमे अवसर्पिणीना चार आराना प्रारंभ सरखो काळ होय छे. १०८

हेमवएरन्नवए, हरिवासे रम्मए अ रयणमया । सद्दावइ विअडावइ, गंधावइ मालवंतक्खा ॥ १०९ ॥

चउवट्टविअड्ढा साइअरुणपउमप्पभाससुरवासा । मूलुवरि पिहुत्ते तह, उच्चत्ते जोयणसहस्सं ॥ ११० ॥

हेमवंत हिरण्यवंत हरिवर्ष रम्यक ए चार युगलिकक्षेत्रोमां अनुक्रमे शब्दापाती विकटापाती गन्धापाती अने माल्यवंत नामना ४ वृत्तवैताढ्यपर्वतो रत्नना छे, ते चारे उपर अनुक्रमे स्वातीदेव–अरुणदेव–पद्मदेव अने प्रभास देवना आवास छे, ए चार पर्वतो मूळमां १००० योजन, शिखर उपर १००० योजन अने उंचाइमां पण १००० योजन प्रमाणवाळा छे. १०९–११०

मेरू वट्टो सहस्स–कंदो लक्खूसिओ सहस्सुवरिं । दसगुण भूवि तं सनवइ, दसिगारंसं पिहुलमूले १११

मेरु पर्वत वृत्त आकारनो, एक हजार योजन कंदवाळो, लाख योजन उंचो, उपर शिखरस्थाने १००० योजन विस्तारवाळो, भूमिस्थाने तेथी दशगुणो, अने मूळमां नेवुं योजन अने अगीयारीआ दश भाग सहित तेटला प्रमाणवाळो छे. १११

पुढवुवलवयरसक्कर–मयकंदो उवरि जाव सोमणसं । फलिहंकरययकंचण–मओ य जंबूणओ सेसो ११२

मेरुपर्वतनी उपर चढतां यावत् भूमितल सुधी माटी–पत्थर–वज्र अने कांकरावाळो १लो कंद छे, बीजो कांड सौमनस सुधीनो स्फटिकरत्न अंकरत्न रुपुं अने सुवर्णनो मिश्र छे, अने शेश भाग जांबूनद सुवर्णनो छे. ११२

तदुवरि चालिसुच्चा, वट्टो मूलुवरि बार चउ पिहुला । वेरुलिआ वरचूला, सिरिभवणपमाणचेइहरा ११३

ते मेरुपर्वत उपर चालीश योजन उंची, वृत्तआकारनी, मूळमां १२ योजन अने उपर ४ योजन पहोळी, वैडूर्यरत्ननी, अने श्रीदेवीना भवन सरखा प्रमाणयुक्त चैत्यवाळी एवी उत्तम चूलिका छे. ११३

चूलातलाउ चउसय, चउणवई वलयरूवविक्खंभं । बहुजलकुण्डं पंडग–वणं च सिहरे सवेईअं ॥११४॥

चूलिकाना मूळथी ४९४ योजन जेटला वलयविष्कंभवाळुं अने घणा जळसहित कुंडोवाळुं एवुं, शिखरउपर वेदिकासहित पंडकवन छे. ११४

पन्नासजोअणेहिं, चूलाओ चउदिसासु जिणभवणा । सविदिसि सक्कीसाणं चउवाविजुआ य पासाया ११५

चूलिकाथी पचास योजन दूर चार दिशामां चार जिनभवनो छे, अने पोतपोतानी विदिशिमां रहेला शक्रइन्द्रना अने इशानेन्द्रना चार चार वापिकाओ युक्त चार वापिकाओ युक्त चार प्रासाद छे. ११५

कुलगिरिचेइहराणं, पासायाणं चिमे समट्ठगुणा । पणवीसरुदंदुगुणा–यामाउ इमा उ वावीओ ॥ ११६ ॥

कुलगिरि उपरना चैत्योथी आ चैत्यो सरखा प्रमाणवाळा छे, अने त्यांना प्रासादोथी आ प्रासादो आठगुणा प्रमाणवाळा

छे, तथा आ वापिकाओ पचीश योजन विस्तारवाळी अने तेथी बमणी एटले पचास योजन लांबी छे. ११६

जिणहरबहिदिसि जोअण-पणसयदीहद्धपिहुल चउउच्चा।अद्धससिसमा चउरो,सिअकणगसिला सवेईआ११७

जिनभवनथी बहारनी दिशामां पांचसो योजन दीर्घ, तेथी अर्ध विस्तारवाळी, चार योजन उंची, अने अर्धचन्द्रसरखा आकारवाळी श्वेतसुवर्णनी चार शिलाओ वेदिकासहित छे. ११७

सिलमाणट्ठसहस्सं–समाणसीहासणेहि दोहि जुआ ! सिल पंडुकंबला रत्त–कंबला पुव्वपच्छिमओ ११८

चामुत्तराओ ताओ, इगेगसीहासणाओ अइपुव्वा। चउसु वि तासु नियासण-दिसिभवजिणमज्जणं होई ११९

शिलाना प्रमाणथी आठ हजारमा भागना प्रमाणवाळा बे बे सिंहासनो सहित पूर्वदिशानी पांडुकंबला शिला, अने पश्चिमदिशानी रक्तकंबला शिला छे. ११८ दक्षिणदिशानी तेवीज शिलाओ एकेक सिंहासनवाळी अने "अति" पूर्वक नामवाळी छे. ते चारे शिलाओ उपर पोतपोताना आसननी दिशि तरफना क्षेत्रोमां उत्पन्न थयेला जिनेश्वरोनो जन्माभिषेक थाय छे. ११९

सिहराछत्तीसेहिं, सहसेहिं मेहलाइ पंचसए। पिहुलं सोमणसवणं सिलविणु पंडगवणसरिच्छं ॥ १२० ॥

मेरुपर्वतना उपरना शिखरतलथी नीचे छत्रीस हजार योजन दूर उतरीए त्यां पांचसो योजन प्रमाणनी मेखलामा पांचसो योजन पहोळुं सोमनस नामनुं वन छे, ते शिलारहित सर्व रीते पंडुकवन सरखुं छे. १२०

तब्बाहिरि विक्खंभो, बायालसयाइं दुसयरिजुआइं। अट्ठेगारसभागा, मज्झे तं चेव सहसूणं ॥ १२१ ॥

ते सौमनसवननो बाह्यविष्कंभ बेंतालीससो ब्होत्तेर योजन अने अगिआरिआ आठ भाग जेटलो छे, अने मध्यमांनो–अभ्यन्तर विष्कंभ एज बाह्य विष्कंभमांथी हजार योजन न्यून करीए तेटलो छे. १२१

तत्तो सड्डदुसट्ठी–सहस्सेहिं नंदणं पि तह चेव । नवरि भवणपासायं--तरट्ठदिसि कुमरिकूडा वि ॥ १२२ ॥

त्यारबाद ते सौमनसवनथी साडीबासठ हजार योजन नीचे नन्दनवन छे, ते पण तेवाज प्रकारनुं छे, परन्तु विशेष ए छे के—जिनभवन अने प्रासाद ए बेना आंतरे आंतरे एकेक मळी दिशाकुमारीओनां आठ गिरिकूट छे. १२२

नवसहस नवसयाइं, चउपण्णा छच्चिगारभागा य । नंदणबहिविक्खंभो, सहसूणो होइ मज्झंमि ॥१२३॥

नंदनवनस्थानें मेरुपर्वतनो बहारनो विस्तार नवहजार नवसो चोपन योजन अने अगिआरिआ ६ भाग जेटलो छे, अने वननी अंदरना मेरुनो विष्कंभ हजार योज न्यून छे. १२३

तदहो पञ्चसएहिं, महिअलि तह चेव भद्दसालवणं । नवरमिह दिग्गय च्चिय, कूडा वणवित्थरं तु इमं १२४

ते नंदनवननी नीचे ५०० योजन उतरतां भूमिउपर भद्रशाल नामनुं वन छे, ते पण तेवाज प्रकारनुं छे. परन्तु विशेष ए छे के अहीं दिग्गज कुटो छे, अने वननो विस्तार आ प्रमाणे १२४

बावीससहस्साइं, मेरूओ पुव्वणो अ पच्छिमओ । तं चाडसीविहत्तं, वणमाणं दाहिणुत्तरओ ॥ १२५ ॥

मेरुथी पूर्वदिशामां बावीस हजार योजन अने पश्चिमदिशामां पण बावीस हजार योजन जेटलुं दीर्घ भद्रशाल वन छे, अने तेने

अट्यासीवडे भागतां जे आवे तेटलुं वननुं प्रमाण दक्षिणमां अने उत्तर दिशामां छे. १२५

छव्वीससहस चउसय, पणहत्तरि गंतु कुरुनइपवाया । उभओ विनिग्गया गय--दंता मेरुम्मुहा चउरो १२६

कुरुक्षेत्रमां वहेती नदीओना प्रपातथी २६४७५ योजन दूर जतां बन्ने बाजुए चार गजदंत पर्वतो मेरुपर्वतनी सन्मुख निकळ्या छे.१२६

अग्गेआइसु पयाहि--णेण सिअरत्तपीयनोलाभा । सोमणसविज्जुप्पह--गंधमायणमालवंतक्खा ॥ १२७ ॥

अग्निकोणआदि विदिशाओमां प्रदक्षिणावर्तक्रम प्रमाणे सोमन विद्युत्प्रभ गंधमादन अने माल्यवंत ए नामना चार पर्वतो अनुक्रमे श्वेत रक्त पीत अने नीलवर्णनी कांतिवाळा छे. १२७

अहलोगवासिणीओ, दिसाकुमारीउ अट्ठ एएसिं । गयदंतगिरिवराणं, हिट्ठा चिट्ठंति भवणेसु ॥ १२८ ॥

अधोलोकनिवासिनी ८ दिशाकुमारीओ आ गजदंतपर्वतोनी नीचे भवनोमां रहे छे. १२८

धुरि अंते चउपणसय,उच्चत्ति पिहुत्ति पणसयाऽसिसमा। दीहत्ति इमे छकला,दुसय नवुत्तर सहसतीसं १२९

ए चारे पर्वतो प्रारंभमां ४०० योजन उंचा अने पर्यन्ते ५०० योजन उंचा तथा प्रारंभमां ५०० योजन पहोळा अने पर्यन्ते खड्गनी धार सरखा पातळा छे, अने लंबाइमां ३०२०९ योजन ६ कळा जेटला दीर्घ छे. १२९

ताणं तो देवुत्तर--कुराओ चंदद्धसंठिआ उ दुवे । दससहसविसुद्धमहा--विदेहदलमाणापिहुलाओ ॥१३०॥

ते गजदंतगिरिओनी वच्चे--अंदर देवकुरु अने उत्तरकुरुक्षेत्र ए बे क्षेत्र अर्धचन्द्रना आकारवाळां छे, अने दशहजार बाद करेल

एवा महाविदेहथी अर्धप्रमाण पहोळां छे. १३०

नइपूव्वावरकूले, कणगमया बलसमा गिरी दो दो । उत्तरकुराइ जमगा, विचित्तचित्ता य इअरीए १३१

महानदीना पूर्वकिनारे अने पश्चिमकिनारे बे बे पर्वतो सुवर्णना अने बलकूट सरखा छे, ते उत्तरकुरुक्षेत्रमां बे पर्वत यमकगिरि नामना अने देवकुरुमां चित्रगिरि तथा विचित्रगिरि नामना छे. १३१

नइवहदीहा पण पण हरया दुदुदारया इमे कमसो । निसहो तह देवकुरू, सूरो सुलसो य विज्जुपभो १३२
तह नीलवंत उत्तर–कुरु चंदेरवय मालवंतु त्ति । पउमदहसमा नवरं, एएसु सुरा दहसनामा ॥ १३३ ॥

नदीना प्रवाह अनुसारे दीर्घ एवा पांच पांच द्रह बे बे द्वारवाळा छे, ते अनुक्रमे आ प्रमाणे—निषध–देवकुरु–सूर–सुलस–विद्युत्प्रभ (ए पांच द्रह देवकुरुमां) १३२ तथा निलवंत–उत्तरकुरु–चंद्र–ऐरवत अने माल्यवंत (ए पांच द्रह उत्तरकुरुमां) ए सर्व द्रह पद्मद्रह सरखा छे, परन्तु द्रहोना देवो द्रहना नाम सरखा नामवाळा छे. १३३

अडसय चउतीस जोअ–णाइं तह सेगसत्तभागाओ । इक्कारस य कलाओ गिरिजमलदहाणमंतरयं १३४

निशध तथा मेरुपर्वत यमलगिरीओ अने द्रहोनुं परस्पर अन्तर ८३४ योजन तथा सातीया एकभागसहित एवी ११ कळा जेटलुं छे. १३४

दह पुव्वावरदसजो–अणेहि दस दस विअड्ढकूडाणं । सोलसगुणप्पमाणा, कंचणगिरिणो दुसय सव्वे १३५

द्रहथी पूर्वे अने पश्चिमे दश योजन दूर वैताढ्यकूटोथी सोळगुणा प्रमाणवाळा दश दश कंचनगिरि छे, जेथी सर्व मळी बसो

कंचनगिरि कुरुक्षेत्रमां छे. १३५

उत्तरकुरुपुव्वद्धे, जंबूणयजंबूपीढमंतेसु । कोसदुगुच्चं कमि व–ड्ढमाणु, चउवीसगुणं मज्झे ॥ १३६ ॥
पणसयवट्टपिहुत्तं, तं परिक्खित्तं च पउमवेईए । गाउदुगुच्चद्धपिहुत्त, चारु चउदार कलिआए ॥ १३७ ॥

उत्तरकुरुक्षेत्रना पूर्वार्धमां जांबूनद सुवर्णनुं जंबूपीठ छे, ते पर्यन्तभागे बे गाउ उंचुं छे, अने त्यारबाद अनुक्रमे वधतुं वधतुं मध्यभागमां चोवीसगुण उंचुं छे. १३६ तथा पांचसो योजन वृत्तआकारे विस्तारवाळुं छे, एवुं ते जंबूपीठ बे गाउ उंचा अने अर्ध विस्तारवाळां मनोहर चार द्वार सहित एवी पद्मवेदिकावडे वीटायलुं छे. १३७

तं मज्झे अडवित्थरं, चउच्च मणिपीढिआइ जंबूतरू । मूले कंदे खंधे, वरवयरारिट्ठवेरू–लिए ॥ १३८ ॥

ते जंबूपीठनी उपर मध्यभागमां आठ योजन विस्तारवाळी अने चार योजन उंची एक मणिपीठिका छे, अने ते उपर जंबूवृक्ष छे. ते मूळमां उत्तम वज्ररत्ननुं श्वेतवर्णे, कंद अरिष्टरत्ननुं कृष्णवर्णे, अने स्कंधमां वैडूर्यरत्ननुं नीलवर्णे छे. १३८

तस्स य साहपसाहा, दला य बिंटा य पल्लवा कमसो। सोवण्णजायरूवा, वेरुलितवणिज्जजंबुणया ॥१३९॥

तेनी शाखाओ सुवर्णनी (रुपानी), प्रशाखाओ जातरूप सुवर्णनी, पत्रो वैडूर्यनां नीलवर्णे, बींट तपनीय सुवर्णमय होवथी रक्त-वर्णे, अने गुच्छा जांबूनद सुवर्णना होवाथी किंचित् रक्तवर्णे छे. १३९

सो रययमयपवालो, राययविडिमो य रयणपुप्फफलो । कोसदुगं उव्वेहे, थुडसाहाविडिमविक्खंभे १४०

ते जंबूवृक्ष रूपाना प्रवालवाळुं रूपानी विडिमा (उभी उर्ध्वशाखा)वाळुं, अनेक रत्नना पुष्पफळवाळुं छे. तथा उंडाइमां थडना विस्तारमां शाखाना विस्तारमां अने विडिमाना विस्तारमां बे गाउ प्रमाणवाळुं छे. १४०

थुडसाहाविडिमदीह–त्ति गाऊए अट्ठपनरचउवीसं । साहा सिरिसमभवणा, तम्माणसचेइयं विडिमं १४१

जम्बूवृक्षना थडनी लंबाइ ८ गाउ, शाखाओनी लंबाइ १५ गाउ अने विडिमानी लम्बाइ २४ गाउ छे. तथा चारे शाखाओ श्रीदेवीना भुवन सरखा भवनवाळी छे, अने विडिमशाखा तेटलाज प्रमाणना चैत्यवाळी छे. १४१

पुव्विल्लि सिज्ज तिसु आ–सणाणि भवणेसु णाढिअसुरस्स । सा जंबु बारसवे–इआहिं कमसो परिक्खित्ता १४२

पूर्वदिशाना भवनमां अनादृत देवनी शय्या छे, अने त्रण दिशाना त्रण प्रासादोमां अनादृतदेवनां परिवारसहित सिंहासनो छे. तथा ए जम्बूवृक्ष अनुक्रमे बार वेदिकाओवडे वीटायलुं छे. १४२

दहपउमाणं जं वि-त्थरं तु तमिहावि जंबुरुक्खाणं । नवरं महयरियाणं, ठाणे इह अग्गमहिसीओ ॥१४३॥

द्रहमां कमळोनो जे परिवार कह्यो तेवोज परिवार अहिं जम्बूवृक्षोनो पण जाणवो, परन्तु महत्तारिकादेवीओने बदले अहीं अग्रमहिषीओ कहेवी ए विशेष छे. १४३

कोसदुसएहिं जंबु, चउदिसिं पुव्वसालसमभवणा । विदिसासु सेसतिसमा, चउवाविजुया य पासाया १४४

जम्बूवृक्षथी बसो गाउ दूर चारे दिशामां पूर्वनी शाखाना भवनसरखा देवभवनो छे, अने विदिशाओमां शेष त्रण प्रासाद सरखा

चार चार वापिकाओसहित प्रासादो छे. १४४

ताणंतरेसु अड जिण--कूडा तह सुरकुराइ अवरद्धे । राययपीढे सामलि--रुक्खो एमेव गरुलस्स ॥१४५॥

ते भवनप्रासादोना आठ आंतरामां आठ जिनकूट छे. तथा देवकुरुक्षेत्रना पश्चिमार्धमां पण रूपाना पीठउपर जम्बूवृक्ष सरखुंज शालमलिवृक्ष छे ते गरुडदेवनुं छे. १४५

बत्तीस सोल बारस, विजया वक्खार अंतरनईओ । मेरुवणाओ पुव्वा--वरासु कुलगिरिमहणयंता ॥१४६॥

महाविदेहक्षेत्रमां ३२ विजयो १६ वक्षस्कारपर्वतो अने १२ अन्तर्नदीओ ए सर्व मेरूना वनथी पूर्वदिशिमां अने पश्चिमदिशिमां कुलगिरि अने महानदीना अन्तवाळा छे. १४६

विजयाण पिहुत्ति सग--ट्ठभाग बारुत्तरा दुवीससया । सेलाणं पंचसए, सवेइनइ पन्नवीससयं ॥ १४७ ॥

विजयोनी दरेकनी पहोळाइ बावीससोबार योजन उपरान्त एक योजनना आठीया सात भाग छे. वक्षस्कारपर्वतोनी दरेकनी पहोळाइ ५०० योजन छे, अने दरेक अन्तर्नदीनी पहोळाइ १२५ योजन छे. १४७

सोलससहस्स पणसय, बाणउआ तह य दो कलाओ य । एएसिं सव्वेसिं, आयामो वणमुहाणं च १४८

ए विजयो विनेरे सर्वनी लम्बाइ १६५९२ योजन तथा वे कळा छे, तेमज आगळ कहेवाता वे वनमुखनी लंबाइ पण एज छे.१४८

गयदंतगिरिव्वुच्चा, वक्खारा ताणमंतरनईणं । विजयाणं च भिहाणा--इं मालयंता पयाहिणओ ॥ १४९ ॥

वक्षस्कारपर्वतो गजदंतगिरि सरखा उंचां छे, ते वक्षस्कारोनां अन्तर्नदीओनां अने विजयोना नामो माल्यवंत गजदंतथी मारंभीने मदक्षिणावर्तनाक्रमथी आ ममाणे छे. १४९

चित्ते य बंभकूडे, नलिणीकूडे य एगसेले य । तिउडे वेसमणे वि य, अंजणमायंजणे चेव ॥ १५० ॥

अंकावइ पम्हावइ, आसीविस तह सुहावहे चंदे । सूरे नागे देवे, सोलस वक्खारगिरिनामा ॥ १५१ ॥

चित्र, ब्रह्मकूट, नलिनीकूट, एकशैल, त्रिकूट, वैश्रमण, अंजनगिरि, मातंजनगिरि, अंकापाती, पक्ष्मापाति, आशीविष, सुखावह, चन्द्र, सूर, नाग, देव, ए १६ वक्षस्कारपर्वतोनां नाम अनुक्रमे जाणवा. १५०-१५१

गाहावइ, दहवई, वेगवई, तत्त मत्त उम्मत्ता । त्तीरोय सीयसोया, तह अंतोवाहिणा चेव ॥ १५२ ॥

उम्मीमालिणि गंभी-रमालिणी फेणमालिणा चेव । सव्वत्थ वि दसजोयण-उंडा कुंडुब्भवा एया १५३

ग्राहवती, द्रहवती, वेगवती, तप्ता, मत्ता, उन्मत्ता, क्षीरोदा, शीतस्रोता तथा अन्तर्वाहिनी, ऊर्म्मिमालिनी, गंभीरमालिनी अने फेनमालिनी ए १२ अन्तर्नदीओ सर्वस्थाने १० योजन उंडी छे, अने एकेक कुण्डमांथी एकेक नदी निकळी छे. १५२-१५३

कच्छु सुकच्छो य महा-कच्छो कच्छावई तहा । आवत्तो मंगलावत्तो, पुक्खलो पुक्खलावई ॥ १५४ ॥

वच्छु सुवच्छो य महा-वच्छो वच्छावई वि य । रम्मो य रम्मओ चेव, रमणिज्जो मंगलावई ॥ १५५ ॥

पम्हु सुपम्हो य महा-पम्हो पम्हावई तओ । संखो नलिणनामा य, कुमुओ नलिणावई ॥ १५६ ॥
वप्पु सुवप्पो य महा-वप्पोवप्पावई त्ति य । वग्गू तहा सुवग्गू य, गंधिलो गंधिलावई ॥ १५७ ॥

१ कच्छविजय, २ सुकच्छविजय, ३ महाकच्छविजय, ४ कच्छावतीविजय, ५ आवर्तविजय, ६ मङ्गळावर्तविजय, ७ पुष्कलविजय, ८ पुष्कलावतीविजय, १५४ ९ वत्सविजय, १० सुवत्सविजय, ११ महावत्सविजय, १२ वत्सावतीविजय, १३ रम्यविजय, १४ रम्यकविजय, १५ रमणीय (रमनीक) विजय, १६ मंगलावतीविजय. १५५ १७ पक्ष्मविजय, १८ सुपक्ष्मविजय, १९ महापक्ष्मविजय, २० पक्ष्मावतीविजय, त्यारबाद २१ शंखविजय, २२ नलिनविजय नामनी विजय, २३ कुमुदविजय, २४ नलिनावतीविजय. १५६ २५ वप्रविजय, २६ सुवप्रविजय, ३७ महावप्रविजय, २८ वप्रावतीविजय, २९ वल्गुविजय, तथा ३० सुवल्गुविजय, ३१ गंधिलविजय ३२ गंधिलावतीविजय ॥ १५७ ॥

एए पुव्वावरगय- विअड्ढदलिय त्ति नइदिसि दलेसु । भरहद्धपूरिसमाओ, इमेहिं नामेहिं नयरीओ १५८

ए सर्व विजयो पूर्व पश्चिम लम्बाइ प्रमाणे रहेला दीर्घवैताढ्योवडे अर्धभागवाळा थयेला छे, तेथी महानदी पासेना अर्धमां दक्षिणभरतार्धनी अयोध्यानगरीसरखी अने आगळनी गाथाओमां कहेवाशे एवा नामवाळी नगरीओ छे. १५८

खेमा खेमपुरा वि अ, अरिट्ठ रिट्ठावई य नायव्वा । खग्गी मंजूसा वि य, ओसहिपुरि पुंडरिगिणी य १५९
सुसीमा कुंडला चेव, अवराइय पहंकरा । अंकावइ पम्हावइ, सुभा रयणसंचया ॥ १६० ॥

आसपुरा सीहपुरा, महापुरा चेव हवइ विजयपुरा । अवराइया य अवरा, असोगा तह वीयसोगा य १६१
विजया य वेजयंति, जयंति अपराजिया य बोद्धव्वा । चक्कपुरा खग्गपुरा, होइ अवज्झा अउज्झा य १६२

१ क्षेमा, २ क्षेमपुरा, ३ अरिष्टा, ४ अरिष्टावती, ए चार नगरीओ जाणवी, तथा ५ खड्गी, ६ मंजुषा, ७ औषधिपुरी, पुंडरीकिणी १५९ तथा ९ सुसीमा, १० कुंडला, ११ अपराजिता, १२ प्रभंकरा, १३ अंकावती, १४ पद्मावती, १५ शुभा, १६ रत्नसंचया १६० १७ अश्वपुरा, १८ सिंहपुरा, १९ महापुरा, २० विजयपुरा ए नगरीओ छे. तथा २१ अपराजिता, २२ अपरा, २३ अशोका, २४ वीतशोका. १६१ २५ विजया, २६ वैजयन्ती, २७ जयन्ती, २८ अपराजिता, ए नगरीओ जाणवी, तथा २९ चंद्रपुरा ३० खड्गपुरा, ३१ अवध्या, ३२ अयोध्या ए नगरीओ छे. १६२

कुंडुब्भवा उ गंगा-सिंधूओ कच्छपम्हपमुहेसु । अट्ठट्ठसु विजएसुं सेसेसु य रत्त रत्तवई ॥ १६३ ॥

कुण्डमांथी निकळेली एवी गंगानदी अने सिन्धुनदी नामनी बे नदीओ कच्छ आदि ८ विजयोमां अने पक्ष्मविजय आदि आठ विजयोमां छे, अने शेष १६ विजयोमां रक्तानदी तथा रक्तवतीनदी ए बे बे नदीओ छे. १६३

अविवक्खिऊण जगई, सवेइवणमुहचउक्कपिहुलत्तं । गुणतीससय दुवीसा, नईति गिरिअंति एगकला १६४

जगतिनी विवक्षा नहि करीने वेदिकासहित चार वनमुखनो पहोळाइ नदोनी पासे २९२२ योजन छे, अने वर्षधरपर्वत पासे १ कळा छे. १६४

पणतीससहस चउसय, छडुत्तरा सयलविजयविक्खंभो । वणमुहदुगविक्खंभो, अडवन्नसया य चउआला १६५

सगसय पन्नासा नइ-पिहुत्ति चउवन्नसहस मेरुवणे। गिरिवित्थरि चउसहसा, सव्वसमासो हवइ लक्खं १६६

सर्वे विजयोनो एकत्र विस्तार ३५४०६ योजन, बे वनमुखनो विस्तार ५८४४ योजन, छ अन्तर्नदीओनी पहोळाइ ७५० योजन, मेरुसहित भद्रशालवननो विस्तार ५४०००, अने ८ वक्षस्कार पर्वतोनी पहोळाइ ४००० योजन, ए सर्वे अंकनें भेगा करतां जंबूद्वीपनो पूर्व पश्चिम विस्तार १ लाख योजन पूर्ण थाय छे. १६५—१६६

जोयणसयदसगंते, समरधरणीओ अहो अहोगामा । बायालीससहस्सेहिं, गंतुं मेरुस्स पच्छिमओ ॥१६७॥

मेरुपर्वतथी पश्चिमदिशामां ४२००० योजन दूर जइए त्यां मेरुनी समभूतलथी नीचे १००० योजन नीचे--उंडाइमां अधोग्रामो छे.१६७

चउ चउतीसं च जिणा, जहन्नमुक्कोसओ अ हुंति कमा । हरिचक्किबला चउरो, तीसं पत्तेअमिह दीवे १६८

आ जंबूद्वीपमां जघन्यथी ४ तीर्थंकर अने उत्कृष्टथी ३४ तीर्थंकर समकाळे होय छे, तथा वासुदेव चक्रवर्ती अने बळदेव पण दरेक जघन्यथी चार चार अने उत्कृष्टथी त्रीस त्रीस होय छे. १६८

ससिदुगरविदुगचारो, इह दीवे तेसि चारखित्तं तु । पणसय दसुत्तराइं, इगसट्ठिभागा य अडयाला १६९

आ जंबूद्वीपमां बे चंद्र अने बे सूर्यनी गति प्रवर्ते छे, अने ते चारेनुं गतिक्षेत्र ५१० योजन उपरांत एकसठिया अडतालीस भाग छे.१६९

पनरस चुलसीइसयं, छप्पन्नऽडयालभागमाणाइं । ससिसूरमंडलाइं, तयंतराणिगिगहीणाइं ॥ १७० ॥

चन्द्रनां १५ मंडल छे, अने ते दरेक एकसठीआ छप्पनभाग प्रमाणनां छे, तथा सूर्यना एकसो चोर्यासी मंडल छे, अने ते

दरेक एकसठीया ४८ भाग प्रमाणना छे, ए बन्नेना आंतरा एकेक न्यून--ओछा छे. १७०

पणतीसजोअणे भा-गतीस चउरो अ भागसगभाया । अंतरमाणं ससिणो, रविणो पुण जोअणे दुन्नि १७१

चन्द्रना मण्डलोना अन्तरनु प्रमाण ३५ योजन ३० एकसठीया भाग अने एक एकसठियाना सातीया ४ भाग जेटलुं छे, अने सूर्यना मण्डलोनुं अन्तर २-२ योजन छे. १७१

दीवंतो असिअसए, पण पणसट्ठी य मंडला तेसिं। तीसहिअतिसय लवणे, दसिगुणवीसं सयं कमसो १७२

जम्बूद्वीपनी अंदर एकसो एंसी योजनमां चंद्रनां पांच मंडल अने सूर्यना पांसठ मंडल छे, अने लवणसमुद्रमां त्रणसोत्रीस योजनमां अनुक्रमे चन्द्रना दश मंडळ छे, अने सूर्यना पांसठ मंडल छे. १७२

ससिससि रविरवि अंतरिं,मज्झे इगलक्खुतिसयसाट्ठूणो।साहियदुसयरिपणचय,बहि लक्खो छसय साठहिओ

सर्वाभ्यान्तरमंडले चन्द्रथी चन्द्रने अने सूर्यथी सूर्यने परस्पर अन्तर त्रणसो साठ योजन न्यून १ लाख योजन प्रमाण छे, त्यारबाद दरेक मडले साधिक ७२ योजन चन्द्रान्तर वधतां अने साधिक ५ योजन सूर्यान्तर वधतां सर्व बाह्यमंडले छसोसाठ योजन अधिक १ लाख योजन प्रमाण जेटलु परस्पर अन्तर होय छे. १७३

साहियपणसहस-तिहु-त्तराइ ससिणो मुहुत्तगइ मज्झे। बावन्नहिआ सा बहि, पइमंडलपउणचउवुड्ढी १७४

सर्वाभ्यन्तरमंडले चन्द्रनी मुहूर्तगति पांच हजार त्रिहुत्तर योजनथी कंइक अधिक छे, अने सर्व बाह्य मंडले एज मुहूर्त्तगति

वावन योजन अधिक छे, तथा दरेक मंडळे पोणाचार योजन मुहूर्त्तगतिमां वृद्धि थती जाय छे. १७४

जा ससिणो सा रविणो, अडसयरिसएण ऽसीसएण हिआ । किंचूणाणं अट्ठा-रसट्ठिभागाणमिह वुड्ढी १७५

पूर्वगाथामां जे मुहूर्त्तगति चन्द्रनी कही तेज मुहूर्त्तगति सूर्यनी जाणवी. परंतु सर्वाभ्यन्तरमण्डले १७८ योजन अधिक जाणवी अने सर्ववाह्यमंडले १८० योजन अधिक जाणवी, तथा अहिं सूर्यनी मुहूर्त्तगतिमां दरेकसूर्यमंडले साठीया १८ भाग जेटली वृद्धि जाणवी. १७५

मज्झे उदयत्थंतरि, चउणवइसहस्स पणसय छवासा । बायालसट्ठिभागा, दिणं च अट्ठारसमुहुत्तं ।१७६।

सर्वाभ्यन्तरमंडले सूर्य होय ते वखते चोराणुहजार पांचसो छवीस योजन उपरान्त साठीया बेंतालीस भाग जेटलुं उदयथी अस्तनुं अन्तर होय, अने दिवस १८ मुहुर्त्तनो होय. १७६

पइमंडलं दिणहाणी, पुण्ह मुहुत्तेगसट्ठिभागाणं । अंते बारमुहुत्तं, दिणं निसा तस्स विवरीआ ॥१७७॥

दरेक मंडले मुहूर्त्तना एकसठीया बे भाग जेटली दिवसनी हानि थाय छे, जेथी सर्वपर्यन्तमण्डले दिवस बार मुहुर्त्तनो अने रात्रि तेथी विपरीत अढार मुहुर्त्तनी होय छे. १७७

उदयत्थंतरि बाहि, सहसा तेसट्ठि छसय तेसट्ठा । तह इगससिपरिवारे, रिक्खडवोसाऽडसीइ गहा १७८

सर्ववाह्यमण्डले उदयअस्तनुं अन्तर ६३६६३ त्रेसठहजार छसो तेसठ योजन छे, तथा एक चंद्रना परिवारमां २८ अठ्यावीस नक्षत्रो अने ८८ अठ्ठासी ग्रह छे. १७८

छासट्ठिसहस नवसय, पणहत्तरि तारकोडीकोडीणं । सण्णंतरेण वुस्से-हंगुलमाणेण वा हुंति ॥ १७९ ॥

छासठ हजार नवसो पंचोत्तर कोडाकोडी तारा एक चन्द्रनो परिवार छे. अहीं कोडाकोडिपदने कोइ संज्ञान्तर माने छे, अथवा उत्सेधांगुलना प्रमाणथी एटला तारा होय छे, एम बे रीते अभिप्राय छे. १७९

गहरिक्खतारगाणं, संखं ससिसंखसंगुणं काउं इच्छिअदीवुदहिम्मि य, गहाइमाणं विआणेह ॥ १८० ॥

ग्रहनक्षत्र अने ताराओनी संख्याने चंद्रनी संख्यासाथे गुणाकारकरीने इच्छेला द्वीप वा समुद्रमां ग्रहादिकनुं संख्यापमाण जाणवुं.१८०

चउ चउ बारस बारस, लवणे तह धायइम्मि ससिसूरा । परओदहिदीवेसु य, तिगुणा पुव्विल्लसंजुत्ता १८१

चार चन्द्र चार सूर्य लवणसमुद्रमां छे, बार चन्द्र बार सूर्य घातकीखण्डमां छे, त्यारपछीना समुद्रोमां अने द्वीपोमां त्रिगुणा करीने पूर्वना सर्व चंद्रसूर्य उमेरवा.१८१

नरखित्तं जा समसे-णिचारिणो सिग्घसिग्घतरगइणो । दिट्ठिपहमिंति खित्ता-णुमाणओ ते नराणेवं १८२

ते चन्द्रादि ज्योतिषीओ मनुष्यक्षेत्रसुधी समश्रेणिए चालनारा छे, अने क्रमशः शीघ्र शीघ्रतर गति करनारा छे, तथा क्षेत्रने अनुसारे मनुष्योने दृष्टिगोचर थाय छे, ते आ प्रमाणे— १८२

पणसय सत्ततीसा, चउतीससहस्स लक्खइगवीसा । पुक्खरदीवद्धनरा, पुव्वेण ऽवरेण पिच्छंति ॥१८३॥

अर्धपुष्करद्वीपना मनुष्यो पूर्वदिशामां उदय पामता सूर्यने एकवीसलाख चोत्रीसहजार पांचसो साडत्रीस योजन दूरथी देखे

छे, तेमज एटलेज दूरथी पश्चिम दिशामां सूर्यने अस्त पामतो देखे छे. १८३

नरखित्तवहिं ससिरवि-संखा करणंतरेहिं वा होइ। तह तत्थ य जोइसिआ, अचलद्धपमाणसुविमाणा १८४

मनुष्यक्षेत्रथी वहार चंद्रसूर्यनी संख्या पूर्वे कहेला त्रिगुणपूर्वयुक्त करणथी थाय छे अथवा वीजा करणवडे पण थाय छे. तथा त्यां रहेला ज्योतिषीओ गतिवाळा नथी पण अचल स्थिर छे, अर्ध प्रमाणवाळा छे, अने विशेष सुन्दर विमानवाळा छे. १८४

जंबूपरिहि तिलक्खा, सोलसहसदुसय पउणअडवीसा। धणुअडवीससयंगुल-तेरससड्ढा समहिआ य १८५

अहीं जम्बूद्वीपनो परिधि एटले घेरावो त्रणलाख सोलहजार वसो पोणीअट्ठावीस योजन—एकसो अट्ठावीस धनुष साडातेर अंगुल अने तेथी पण कंइक अधिक छे. १८५

सगसयनउआकोडी, लक्खाछप्पन्न चउणवइसहसा। सड्ढसयं पउणदुको-स सड्ढवासट्ठिकर गणियं ॥१८६॥

सातसोनेवुक्रोड छप्पनलाख चोराणुहजार दोढसो योजन पोणाबे कोश अने साडीबासठ हाथ एटलुं गणितपद छे. १८६

वट्टपरिहिं च गणिअं, अंतिमखंडाइ उसु जिअं च धणुं। बाहुं पयरं च धणं, गणिअव्वमिमेहिं करणेहिं १८७

वृत्तवस्तुनो परिधि, गणितपद, छेल्ला खंड विगेरेना इषु अथवा छेल्ला खंडथी गणातो इषु, जीवा, धनुःपृष्ठ, बाहा, प्रतर, अने घन घन ए आठ मापने आ आगळ कहेवाता करणोवडे गणो-गणवा. १८७

विक्खंभवग्गदहगुण-मूलं वट्टस्स परिओ होई। विक्खंभपायगुणिओ, परिओ तस्स गणिअपयं ॥१८८॥

विष्कंभना वर्गने दशगुण करी तेनुं वर्गमूळ काढतां वृत्तवस्तुनो परिधि आवे छे, अने एज परिधि विष्कंभना पा भागे गुण्यो छतो ते वृत्तवस्तुनुं गणितपद थाय छे. १८८

ओगाहुउसू सुच्चिअ गुणवीसगुणो कला-उसू होई। विउसुपिहुत्ते चउगुण-उसुगुणिए मूलमिह जीवा १८९

[धनुःपृष्ठना मध्यभागथी] अवगाहीए,जेटला दूर जइए तेटलाज निश्चय इषु कहेवाय.तथा ओगणीसगुणो करेलो इषु ते कलाइषु कहेवाय, तथा इषुरहित वृत्तवस्तुनी पहोळाइने चारगुणा इषुवडे गुणीने वर्गमूळ काढतां जे आवे ते अहिं जीवा कहेवाय. १८९

उसुवग्गि छगुणि जीवा-वग्गजुए मूल होइ धणु पिट्ठं। धणुदुगविसेससेसं, दलिअं बाहादुगं होई ।१९०।

इषुना वर्गने छ गुणो करी तेमां जीवानो वर्गयुक्त करी तेनुं वर्गमूळ काढीए तो धनुःपृष्ठ आवे, अने बे धनुःपृष्ठनो विश्लेष करतां जे शेष रहे तेनुं अर्ध करीए तेटलुं बे बाहानुं प्रमाण आवे. १९०

अंतिमखंडस्सिसुणा, जीवं संगुणिअचउहि भईऊणं। लद्धंमि वग्गिए दस-गुणंमि मूलं हवइ पयरो १९१

छेल्ला खंडना इषुवडे जीवाने गुणीने चारे भागीने जे जवाब आवे तेनो वर्ग करी दशगुण करी तेनुं वर्गमूळ काढतां 'प्रतर' प्राप्त थाय.१९१

जीवावग्गाण दुगे, मिलिए दलिए य होइ जं मूलं। वेअड्ढाईण तयं, सपिहुत्तगुणं हवइ पयरो ॥१९२॥

नानी मोटी बे जीवानो वर्ग मेळवीने अर्ध करी तेनुं जे वर्गमूळ आवे तेने पोताना विस्तारसाथे गुणतां वैताढ्यआदि पर्वतो तथा क्षेत्रोनुं प्रतर थाय छे. १९२

एअं च पयरगणिअं, संववहारेण दंसिअं तेण । किंचूणं होइ फलं, अहिअं पि हवइ सुहुमगणणा १९३

वळी ए प्रतरगणित व्यवहारथी दर्शाव्युं छे,माटे सूक्ष्म गणत्रीवडे प्रतररुप जवाब कंइक न्यून आवे, तेम अधिक पण होय. १९३

पयरो सोस्सेहगुणो, होइ घणो परिरयाइसव्वं वा । करणगणणालसेहिं, जंतगलिहिआउ दट्ठव्वं ॥१९४॥

जे पर्वतादिनुं प्रतर आवे ते प्रतरने तेज पर्वतादिनी उंचाइ साथे गुणे तो पर्वतादिनो 'घन' आवे. अथवा गणित गणवाना आळसुओए परिधि विगेरे उपरना सर्व यन्त्रमां लख्युं छे तेमांथी जाणवुं. १९४

गोतित्थं लवणोभय, जोअणपणनवइसहस जा तत्थ । समभूतलाओ सगसय-जलवुड्ढी सहसमोगाहो १९५

लवणसमुद्रमां बे बाजुए ९५००० योजनसुधी गोतीर्थ छे, अने त्यारबाद त्यां मध्यभागे समभूतलथी सातसो योजन उंची जळवृद्धि छे, अने एक हजार १००० योजन जेटली उंडाइ छे. १९५

तेरासिएण मज्झि-ल्लरासिणा संगुणिज्ज अंतिमगं । तं पढमरासिभइयं, उव्वेहं मुणसु लवणजले ॥१९६॥

त्रिराशिना गणितथी मध्यराशिवडे छेल्ला राशिने गुणवो, अने ते गुणाकारने पहेला अंकवडे भागवो, जे आवे तेटली लवण-समुद्रमां ते स्थाने उंडाइ जाणवी. १९६

हिट्ठुवरि सहसदसगं, पिहुला मूलाउ सतरसहसुच्चा । लवणसिहा सा तदुवरि, गाउदुगं वड्ढइ दुवेलं १९७

नीचे अने उपर दश हजार योजन पहोळी, अने मूळमांथी सत्तरहजार योजन उंची एवी जळशिखा लवणसमुद्रमां छे, ते

शिखा पुनः १७००० योजनना उपरभागे (एक अहोरात्रमां) बे वार बे गाउ उंची वधे छे. (उछळे छे.) १९७

बहुमज्झे चउदिसि चउ, पायाला वयरकलससंठाणा । जोअणसहस्स जड्डा, तद्दसगुणहिट्ठुवरि रुंदा १९८

लक्खं च मज्झि पिहुला, जोअणलक्खं च भूमिमोगाढा । पुव्वाइसु वडवामुह-केजुवजूवेसरभिहाणा १९९

समुद्रना अति मध्य भागमां [भूमितळमां] वज्रना घडा सरखा आकारवाळा चारे दिशाए चार मोटा पातालकळश छे, ते हजार योजन जाडा अने हेठे उपर जाडाइथी दशगुणा विस्तारवाळा--पहोळा १९८ मध्य भागमां लाख योजन पहोळा अने लाख योजन भूमिमां दटायला छे, ते पूर्वादि चारदिशाए वडवामुख-केयूप-यूप अने इश्वर ए चार नामवाळा छे. १९९

अन्ने लहुपायाला, सगसहस्सा अडसया सचुलसीआ । पुव्वुत्तसयंसपमा-णा तत्थ तत्थ प्पएसेसु ॥२००॥

लवणसमुद्रमां ते ते स्थाने बीजा सात हजार आठसो चोर्यासी ७८८४ नाना पातालकळशो छे, ते पूर्वे कहेला चार महाकळशोथी सोमा भागे प्रमाणवाळा छे. २००

कालो अ महाकालो, वेलंब पभंजणो अ चउसु सुरा । पलिओवमाउणो तह, सेसेसु सुरा तयद्धाऊ २०१

चार महाकळशोना चार अधिपतिदेव काळ–महाकाळ–वेलंब अने प्रभंजन ए नामना छे, ते चारे देवो पल्योपमना आयुष्यवाळा छे, अने शेष लघुकळशोना अधिपति जे देवो छे ते सर्व तेथी अर्ध (०॥ पल्योपम) आयुष्यवाळा छे. २०१

सव्वेसिमहो-भागे वाऊ मज्झिल्लयम्मि जलवाऊ । केवलजलमुवरिल्ले, भागदुगे तत्थ सासुव्व ॥ २०२॥

बहवे उदारवाया, मुच्छंति खुहंति दुण्णिवाराओ । एगअहोरत्तंतो, तया तया वेलपरिवुड्ढी ॥ २०३ ॥

सर्व कळशोनी नीचेना त्रिभागमां केवळ वायु होय छे, मध्यना त्रिभागमां वायु अने जळ बे मिश्र होय छे, अने उपरना त्रि-
भागमां केवळ जळ होय छे, त्यां नीचेना बे भागमां श्वासोच्छवासनी पेठे घणा मोटा वायरा उत्पन्न थाय छे, अने एक अहोरात्रमां
बे वार ए रीते उत्पन्न थइ क्षोभ पामे छे, तेम तेम समुद्रनी वेल वृद्धि पामे छे. २०२–२०२

बायालसट्ठिदुसयरि-सहसा नागाण मज्झुवरि बाहिं । वेलं धरंतिकमसो, चउहत्तरु लक्खु ते सव्वे २०४

अनुक्रमे ४२००० नागकुमार देवो मध्यवेलने अटकावे छे, ६०००० देवो शिखानी उपर वधती वेलने अटकावे छे, अने
७२००० देवो बहारना भागनां वधती वेलने अटकावे छे. ए प्रमाणे ए सर्व नागकुमार देवो १७४००० छे. २०४

बायालसहस्सेहिं, पुव्वीसाणाइदिसिविदिसिलवणे । वेलंधराणुवेलं–धरराईणं गिरिसु वासा ॥ २०५ ॥

लवणसमुद्रमां ४२००० योजन दूर जइने त्यां पूर्वआदि चार दिशओमां वेलंधर राजाओना अने इशान आदि चार विदिशि-
ओमां अनुवेलंधर राजाओना पर्वतो आवे छे, ते उपर तेमना आवास छे. २०५

गोथूभे दगभासे, संखे दगसोमनामि दिसि सेले । गोथूभो सिवदेवो, संखो अ मणोसिलो राया ॥२०६॥

कक्कोडे विज्जुपहे, केलास रुणप्पहे विदिसिसेले । कक्कोडगु कद्दमओ, केलास रुणप्पहो सामी ॥ २०७ ॥

गोस्तूप नामना पर्वत उपर गोस्तूपदेवनो निवास छे, दकभास पर्वतउपर शिवदेवनो, शंख पर्वतउपर शंखदेवनो अने दकसीम

नामना पर्वतउपर मनःशिल नामनो देव अधिपति छे, ए प्रमाणे चार दिशाना चार पर्वतो उपर ए चार देवो अधिपति कह्या. २०६ तथा कर्कोटकपर्वतनो अधिपति कर्कोटक देव छे, विद्युत्प्रभपर्वतनो कर्दमक देव छे, कैलासपर्वतनो कैलासदेव, अने अरुणप्रभपर्वतनो अधिपति अरुणप्रभ नामे देव छे, ए प्रमाणे विदिशिना चार अनुवेलंधर पर्वतना अधिपति कह्या. २०७

एए गिरिणो सव्वे, बावीसहिआ य दससया मूले । चउसय चउवीसहिआ, विच्छिन्ना हुंति सिहरतले २०८

सतरससय इगवीसा, उच्चत्ते ते सवेइआ सव्वे । कणगंकरययफालिह, दिसासु विदिसासु रयणमया २०९

ए सर्वे पर्वतो मूळमां १०२२ योजन विस्तारवाळा, अने शिखर उपर ४२४ योजन विस्तावाळा छे. २०८ तथा ते सर्वे पर्वतो १७२१ योजन उंचा छे, पर्यन्ते वेदिकासहित छे, पूर्वादि दिशाओमां अनुक्रमे सुवर्णन–अंकरत्न–रुपुं–अने स्फाटिकना छे, तथा विदिशामां चारे पर्वत रत्नना (श्वेतवर्णे) छे. २०९

नवगुणहत्तरिजोअण, बहि जलुवरि चत्त पणनवरुभाया । एए मज्झे नवसय, तेसट्ठा भाग सगसयरि २१०

ए आठे पर्वतो बहार जंबूद्वीपतरफ जळना उपर नवसो अगुणोत्तर योजन अने पंचाणुआ चालीस भाग उंचा देखाय छे, अने मध्यभागे शिखातरफ नवसो त्रेसठ योजन उपरांत पञ्चाणुआ सित्तेर भाग जळथी उंचा देखाय छे. २१०

हिमवंतंता विदिसी-साणाइगयासु चउसु दाढासु । सगसग अंतरदीवा, पढमचउक्कं च जगईओ ॥२११॥

जोअणतिसएहि तओ, सयसयवुड्ढि अ छसु चउक्केसु । अन्नुन्नजगइअंतरि, अंतरसमवित्थरा सव्वे २१२

हिमवंतपर्वतना छेडाथी इशानादि विदिशाओमां रहेली चार दाढाओ उपर सात सात अन्तर्द्वीप छे, एमां पहेला चार अन्तर्द्वीप जगतीथी त्रणसो योजन दूर छे, त्यारबाद छए चतुष्कोमां द्वीपोनुं परस्पर अन्तर तथा जगतीथी द्वीपनु अन्तर ए बेमां १००-१०० योजननी वृद्धि करवी, तथा ए सर्वे द्वीपो जगतीथी जेटला दूर छे, तेटलाज विस्तारवाळा छे. २११-२१२

पढमचउक्कुच्च बहिं, अड्ढाइअजोअणे य वीसंसा । सयरिंसवुड्ढि परऊ, मज्झदिसिं सव्वि कोसदुगं २१३

पहेला चार द्वीप जम्बूद्वीपतरफ अढी योजन वीसअंश जळथी उंचा छे. अने त्यार पछीना चार चार द्वीपो ७० अंश अधिक अधिक उंचा छे, अने साते चतुष्को मध्यदिशिए तो बे बे गाउज उंचा छे. २१३

सव्वे सवेइअंता, पढमचउक्कंमि तेसि नामाइं । एगोरुय आभासिय, वेसाणिय चेव लंगूले ॥ २१४ ॥
बीअचउक्के हयगय-गोसक्कुलिपुव्वकण्णनामाणो । आयंसंमिंढगअओ-गोपुव्वमुहा य तइयंमि ॥ २१५ ॥
हयगयहरिवग्घमुहा, चउत्थए आसकण्ण हरिकण्णो । अकण्ण कण्णपावरणु दीवो पंचमचउक्कंमि २१६
उक्कमुहो मेहमुहो, विज्जुमुहो विज्जुदंत छठम्मि । सत्तमगे दंतंता, घणलठनिगूढसुद्धा य ॥ २१७ ॥

सर्वे द्वीपोने अन्ते वेदिका छे, सात चतुष्कमां जे पहेलुं चतुष्क एटले पहेला चार द्वीप छे तेना नाम-एकोरूक-आभासिक-वैपाणिक अने लांगूलिकद्वीप २१४ बीजा चतुष्कमां हयकर्ण, गजकर्ण, गोकर्ण, अने शष्कुलीकर्ण ए चार नामवाळा छे, तथा त्रीजा चतुष्कमां आदर्शमुख, मेंढमुख, अयोमुख, अने गोमुख ए चारनामवाळा छे. २१५ चोथा चतुष्कमां हयमुख, गजमुख, हरिमुख,

अने व्याघ्रमुख ए नामवाळा द्वीपो छे, तथा पांचमा चतुष्कमां आसकर्ण, हरिकर्ण, अकर्ण, कर्णप्रावरणद्वीप ए चार नामवाळा द्वीप छे. २१६ छट्ठा चतुष्कमां उल्कामुख, मेघमुख, विद्युन्मुख, अने विद्युद्दंत ए चार नामवाळा द्वीप छे. अने सातमा चतुष्कमां घनदन्त, लष्टदन्त, गूढदन्त, अने शुद्धदन्त ए चार नामवाळा द्वीप छे. २१७

एमेव य सिहरम्मिवि, अडवीसं सव्वि हुंति छप्पन्ना । एएसु जुअलरूवा, पलिआसंखंसआउ नरा २१८

ए प्रमाणेज शिखरीपर्वतना बन्ने छेडे पण २८ द्वीप छे, जेथी सर्वमळीने ५६ अन्तर्द्वीप छे, अने छप्पनअन्तर्द्वीपोमां युगलिक-मनुष्यो पल्योपमना असंख्यातमाभागना आयुष्यवाळा वसे छे. २१८

जोयणदसमंसतणू, पिठिकरंडाणमेसि चउसट्ठी ।असणं च चउत्थाओ, गुणसीदिणवच्चपालणया ॥२१९॥

ए युगलिकोनुं शरीर योजनना दशमा भाग जेटलुं उंचुं होय छे, ए मनुष्योने पांसळीओ ६४ होय छे, एक दिवसने अन्तरे आहार होय छे, अने अपत्यपालना ७९ दिवस सुधी होय छे. २१९

पच्छिमदिसि सुत्थियलव-णसामिणो गोयमुत्ति इगुदिवो। उभओवि जंबुलावण,दु दु रवि दीवा य तेसिं च २२०

जगइपरुप्परअंतरि, तह वित्थर बारजोयणसहस्सा । एमेव य पुव्वदिसि, चंदचउक्कस्स चउदीवा ।२२१।

पश्चिमदिशामां लवणसमुद्रना अधिपति सुस्थितनामना देवनो "गौतमद्वीप" नामनो एक द्वीप छे, अने ते गौतमद्वीपनी बे बाजुए जम्बूद्वीपना बे सूर्यना बे द्वीप अने लवणसमुद्रना बे सूर्यना बे द्वीप छे, तथा ते पांचे द्वीपोनुं जगतीथी अन्तर अने द्वीपोनुं

परस्पर अन्तर तथा विस्तार बार हजार योजन छे, अने ए प्रमाणेज पूर्वदिशामां चार चंद्रना चार द्वीप छे. २२०-२२१

एवं चिय बाहिरओ, दीवा अट्ठ पुव्वपच्छिमओ । दु दु लवण छ छ धायइ—संड ससीणं रवीणं च १२२

ए प्रमाणेज लवणसमुद्रनी शिखाथी बहारना भागमां पूर्वदिशामां बे द्वीप बाह्यलवणचंद्रना अने छ द्वीप घातकीखंडना अभ्यन्तरचंद्रना, तथा पश्चिमदिशामां बे द्वीप बाह्यलवणसूर्यना अने छ द्वीप अभ्यन्तरघातकी सूर्यना छे, सर्व मळी ८ चंद्रद्वीप अने ८ सूर्यद्वीप छे. २२२

एए दीवा जलुवरि, बहिजोयण सड्ढअट्ठसीइ तहा । भागावि य चालीसा, मज्झे पुण कोसदुगमेव २२३

ए द्वीपो अभ्यंतरदिशिए ८८॥ योजन तथा ४० पंचाणुआभागजेटला जळउपर देखाय छे, अने बहारनी दिशिए बे गाउज देखाय छे. २२३

कुलगिरिपासायसमा, पासाया एसु नियनियपहूणं । तह लावणजोइसिया, दगफालिह उड्ढलेसागा ।२२४।

ए द्वीपोउपर पोतपोताना अधिपतिदेवोना जे प्रासादो छे ते कुलगिरि उपरना प्रासादो सरखा छे, तथा लवणसमुद्रना ज्योतिषीओ जळस्फटिकरत्नना अने अधिक ऊर्ध्वतेजवाळा छे.

जामुत्तरदीहेणं, दससयसम पिहुलपणसयुच्चेणं । उसुयारगिरिजुगेणं, धायइसंडो दुहविहत्तो ॥ २२५ ॥

दक्षिण उत्तर दीर्घ, एक हजार योजन सर्वत्र सरखा पहोळा अने पांचसो योजन उंचा एवा बे इषु कारपर्वतोवडे अने घातकीखंड बे विभागमां वहेंचायलो छे. २२५

खंडदुगे छ छ गिरिणो, सग सग वासा य अरविवररूवा। धुरि अंति समा गिरिणो, वासा पुण पिहुलपिहुलयरा

बन्ने खंडमां–विभागमां ६–६ वर्षधरपर्वतो चक्रना आरा सरखा छे, अने क्षेत्रो चक्रना विवर सरखा छे, तेथी पर्वतो प्रारंभमां अने अन्ते सरखा पहोळा छे, अने क्षेत्रो अधिक अधिक पहोळाइवाळा छे. २२६

दहकुंडुंडत्तममे–रुमुस्सयं वित्थरं वियड्ढाणं। वट्टगिरीणं च सुमे-रुवज्जमिह जाण पुव्वसमं ॥ २२७ ॥

द्रहोनि उंडाइ, कुंडोनी उंडाइ, मेरुविना शेषपर्वतोनी उंचाइ, वैताढ्योनो विस्तार, अने मेरुसिवाय शेषवृत्तआकारवाळा पर्वतोनो विस्तार ए सर्व अहिं घातकीखंडमां जम्बूद्वीपना सरखुं जाणवुं. २२७

मेरुदुगंपि तह च्चिय, नवरं सोमणसहिट्ठुवरिदेसे । सगअडसहस्सऊणुत्ति सहसपणसीइ उच्चते ॥२२८॥

घातकीखंडना बे मेरुपर्वत पण जम्बूद्वीपना मेरु जेवाज छे, परन्तु विशेष ए छे के—सौमनसवननी नीचेनो भाग सात हजार योजन ओछो छे, अने उपरनो भाग आठ हजार योजन ओछो छे, अने बन्ने मेरुनी उंचाइ ८५००० योजन छे. २२८

तह पणनवई चउणउ, अद्धचउणऊ य अट्ठतीसा य । दसय सयाइ कमेणं, पणठाण पिहुत्ति हिट्ठाओ २२९

तथा मेरुपर्वतनी नीचेथी प्रारंभीने पांचस्थानोमां अनुक्रमे ९५००-९४००-९२५०-३८०० अने १००० योजननो विस्तार छे. २२९

नइकुंडदीववणमुह-दहदीहरसेलकमलवित्थारं । नइउंडत्तं च तहा, दहदीहत्तं च इह दुगुणं ॥ २३० ॥

नदीओना विस्तार, कुंडना विस्तार, द्वीपोना विस्तार, वनमुखना विस्तार, द्रहोना विस्तार, दीर्घपर्वतोना विस्तार अने कमळोना विस्तार, तथा नदीओनी उंडाइ, अने द्रहोनी लम्बाइ ते अहीं घातकीखंडमां ए सर्व जम्बूद्वीपथी बमणुं बमणुं जाणवुं. २३०

इगलक्खु सत्तसहसा, अडसय गुणसीइ भद्दसालवणं । पुव्वावरदीहंतं, जामुत्तर अट्ठसीभइयं ॥ २३१ ॥

भद्रशालवन एक लाख सात हजार आठसो एकोनासी योजन पूर्वदिशामां अने पश्चिमदिशामां दीर्घ—लांबु छे, अने तेज लंबाइना अठ्ठासीमा भाग जेटलुं दक्षिणदिशामां अने उत्तरदिशामां पहोळुं छे. २३१

बहिगयदंता दीहा,पणलक्खूणसयरिसहस्स दुगुणट्ठा । इयरे तिलक्ख छप्प-ण्णसहस सय दुन्नि सगवीसा २३२

मेरुथी बहारना चार गजदंतगिरि पांच लाख एगुणोत्तेरहजार बसो साठ योजन दीर्घ छे, अने मेरुथी अभ्यन्तरना चार गजदंतगिरिओ त्रण लाख छप्पन हजार बसो सत्तावीस योजन दीर्घ छे. २३२

खित्ताणुमाणओ से-ससेलनईविजयवणमुहायामो । चउलक्खदीहवासा, वासविजयवित्थरो उ इमो २३३

शेष वक्षस्कारपर्वतो नदीओ विजयो अने वनमुखोनी लंबाइ क्षेत्रना अनुसारे जाणवी, तथा सात क्षेत्रोनी लम्बाइ ४ लाख योजन छे अने क्षेत्रो तथा विजयोनो विस्तार आ प्रमाणे जाणवो— २३३

खित्तंकगुणधुवंके, दोसयबारुत्तरेहिं पविभत्ते । सव्वत्थ वासवासो, हवेइ इह पुण इय धुवंका ॥ २३४ ॥

क्षेत्रांकवडे गुणेला ध्रुवांकने बसोबारवडे भागतां सर्वस्थाने क्षेत्रोना विस्तार प्राप्त थाय, अने तेमां ध्रुवांक ते आ प्रमाणे— २३४

धुरि चउदलक्खदुसहस दोसगनउआ धुवं तहा मज्झे । दुसयअडुत्तरसतस-ड्डिसहस छव्वीसलक्खा य २३५

गुणवीससयं बत्तीस-सहस गुणयालल‍क्ख धुवमंते । नइगिरिवणमाणविसु-द्धखित्तसोलंस पिहु विजया २३६

प्रारंभनो ध्रुवांक चौदलाख बे हजार बसो सत्ताणु तथा मध्यनो ध्रुवांक छवीसलाख सडसठ हजार बसो आठ तथा अन्त्य ध्रुवांक ओगणचालीस लाख बत्रीसहजार एकसो ओगणीस छे. तथा अन्तर्नदीओ वक्षस्कारपर्वतो वनमुख मेरुवन ए सर्वनो विस्तार क्षेत्रमांथी बाद करतां बाकी रहे तेने सोळवडे भागतां विजयनी पहोळाइ आवे. २३५–२३६

नवसहसा छसय तिहु-त्तरा य छच्चेव सोलभाया य । विजयपिहुत्तं नइगिरि-वणविजयसमासि चउलक्खा २३७

दरेक विजयनी पहोळाइ नवहजार छसो त्रण योजन उपरान्त सोळीया छ भाग छे. तथा अन्तर्नदीओ वक्षस्कारपर्वतो वनमुख मेरुवन अने विजयो ए सर्वनो विष्कंभ एकत्र करवाथी धातकीखंडनो ४ लाख योजन जेटलो विस्तार संपूर्ण थाय छे. २३७

पुव्वं व पुरी य तरू, परमुत्तरकुरुसु धाइ महधाई । रुक्खा तेसु सुदंसण-पियदंसणनाम या देवा ।२३८।

अहिं ३२ विजयनी ३२ नगरीओना नाम तथा महावृक्षोना नाम पण जंबूद्वीपमां कह्या प्रमाणे जाणवां, परन्तु तफावत ए छे के–पूर्वधातकीना उत्तरकुरुक्षेत्रमां "धातकीवृक्ष" नामनुं वृक्ष छे, अने पश्चिमधातकीना उत्तरकुरुमां "महाधातकीवृक्ष" नामनुं वृक्ष छे, अने ए बे वृक्षो उपर एटले धातकीवृक्षउपर सुदर्शन नामे देवनुं भवनादि छे,अने महाधातकीवृक्षउपर प्रियदर्शन नामे देवनुं भवनादि छे.२३८

धुवरासीसु अ मिलिया, एगो लक्खो य अडसयरिसहसा । अट्ठसया बायाला, परिहितिगं धायईसंडे २३९

ध्रुवराशिओमां एक लाख अठ्योत्तर हजार आठसो बेतालीस उमेरतां धातकीखंडना त्रणे परिधि आवे. २३९

कालो सव्वत्थ वि, सहस्सुंडो वेलविरिहिओ तत्थ । सुत्थियसम कालमहा–कालसुरा पुव्वपच्छिमओ २४०

कालोदधिसमुद्र सर्वस्थाने १००० योजन उंडो छे, वेल रहित छे, तथा पूर्वदिशामां सुस्थितदेव सरखो काल नामनो देव रहे छे, अने पश्चिम दिशामां महाकाल नामनो देव रहे छे. २४०

लवणमिव जहसंभव, ससिरविदीवा इहं पि नायव्वा । नवरं समंतओ ते कोसदुगुच्चा जलस्सुवरिं २४१

जेम लवणसमुद्रमां छे तेम यथासंभव आ समुद्रमां पण चन्द्र सूर्यना द्वीप जाणवा, परन्तु ते सर्वे द्वीपो जळथी उपर सर्वबाजुए बे गाउ उंचा देखाता जाणवा. २४१

पुक्खरदलबहिजगइव्व संठिओ माणुसुत्तरो सेलो । वेलंधरगिरिमाणो, सीहनिसाई निसढवन्नो ॥ २४२ ॥

अर्धपुष्करनी बहार जगती सरखो मानुषोत्तरपर्वत रहेलो आवेलो छे, ते वेलंधरपर्वतसरखा प्रमाणवाळो सिंहनिषादी आकारवाळो अने निषधपर्वतसरखा वर्णवाळो छे. २४२

जह खित्तनगाईणं, संठाणो धाइए तहेव इहं । दुगुणो य भद्दसालो, मेरुसुयारा तहा चेव ॥ २४३ ॥

घातकीखंडमां जे प्रमाणे क्षेत्रो तथा पर्वतोनो आकार छे ते प्रमाणे अहीं पुष्करार्धमां जाणवो. परंतु भद्रशाल वन बमणुं जाणवुं. तेमज मेरु तथा इक्षुकार पर्वतोनुं प्रमाण घातकीखंड माफक समजवुं. २४३

इह बाहिरगयदंता, चउरो दीहत्ति वीससयसहसा । तेयालीससहस्सा, उणवीसहिया सया दुन्नि ॥२४४॥

अहीं अर्धपुष्करद्वीपमां चार बाह्यगजदन्तपर्वतो २०४३२१९ (वीसलाख तेंतालीसहजार बसोओगणीस) योजन दीर्घ छे. २४४

अब्भिंतर गयदंता, सोलसलक्खा य सहसछव्वीसा । सोलहिअं सयमेगं, दीहत्ते हुंति चउरो वि ॥२४५॥

अर्धपुष्करद्वीपमां चारे अभ्यन्तरगजदन्तपर्वतो सोळलाख छवीसहजार एकसोसोल योजन दीर्घ छे. २४५

सेसा पमाणओ जह, जंबूदीवाउ धाइए भणिया । दुगुणा समा य ते तह, धायइसंडाउ इह नेया २४६

शेषपदार्थोनुं प्रमाण जंबूद्वीपथी जेम घातकीखंडमां बमणुं अने सरखुं कह्युं हतुं तेवी रीते ते पदार्थो अहिं पुष्करार्धमां पण घातकीखंडथी बमणा अने सरखा जाणवा. २४६

अडसालक्खा चउदस-सहसा तह नवसया य इगवीसा । अब्भितरधुवरासी, पुव्वुत्तविहीइ गणियव्वो २४७

इगकोडीतेरलक्खा सहसा चउचत्त सगसय तियाला । पुक्खरवरदीवड्ढे, धुवरासी एस मज्झंमि ॥२४८॥

एगा कोडी अडती–सलक्ख चउहत्तरी सहस्सा य । पंचसया पणसट्ठा, धुवरासी पुक्खरद्धंते ॥ २४९ ॥

अठ्यासीलाख चौदहजार नवसो एकत्रीस ए अभ्यन्तर ध्रुवांकने पूर्वे कहेली विधिए क्षेत्रांक साथे गुणवो. २४७ एक क्रोड तेर लाख चुम्मालीस हजार सातसो त्रेंतालीस ए ध्रुवांक पुष्करार्धद्वीपना मध्य भागनो छे. २४८ तथा एकक्रोड आडत्रीस लाख चुम्मोतरहजार पांचसो पांसठ ए ध्रुवांक पुष्करार्धना पर्यन्तभागनो छे २४९

गुणवीससहस सगसय, चउणउ य सवाय विजयवीक्खंभो । तह इह बहिवहसलिला, पविसंति य नरनगस्साहो

दरेक विजयनो विस्तार ओगणीस हजार सातसो चोराणु योजन उपरान्त पा योजन सहित छे. तथा अहिं पुष्करार्धमां बहार

कालोदधिसमुद्र सर्वस्थाने १००० योजन उंडो छे, वेल रहित छे, तथा पूर्वदिशामां सुस्थितदेव सरखो काल नामनो देव रहे छे, अने पश्चिम दिशामां महाकाल नामनो देव रहे छे. २४०

लवणमिव जहसंभव, ससिरविदीवा इहं पि नायव्वा । नवरं समंतओ ते कोसदुगुच्चा जलस्सुवरिं २४१

जेम लवणसमुद्रमां छे तेम यथासंभव आ समुद्रमां पण चन्द्र सूर्यना द्वीप जाणवा, परन्तु ते सर्वे द्वीपो जळथी उपर सर्वबाजुए बे गाउ उंचा देखाता जाणवा. २४१

पुक्खरदलबहिजगइव्व संठिओ माणुसुत्तरो सेलो । वेलंधरगिरिमाणो, सीहनिसाई निसढवन्नो ॥ २४२ ॥

अर्धपुष्करनी बहार जगती सरखो मानुषोत्तरपर्वत रहेलो आवेलो छे, ते वेलंधरपर्वतसरखा प्रमाणवालो सिंहनिषादी आकारवालो अने निषधपर्वतसरखा वर्णवालो छे. २४२

जह खित्तनगाईणं, संठाणो धाइए तहेव इहं । दुगुणो य भद्दसालो, मेरुसुयारा तहा चेव ॥ २४३ ॥

घातकीखंडमां जे प्रमाणे क्षेत्रो तथा पर्वतोनो आकार छे ते प्रमाणे अहीं पुष्करार्धमां जाणवो. परंतु भद्रशाल वन बमणुं जाणवुं. तेमज मेरु तथा इक्षुकार पर्वतोनुं प्रमाण घातकीखंड माफक समजवुं. २४३

इह बाहिरगयदंता, चउरो दीहत्ति वीससयसहसा । तेयालीससहस्सा, उणवीसहिया सया दुन्नि ॥२४४॥

अहीं अर्धपुष्करद्वीपमां चार बाह्यगजदन्तपर्वतो २०४३२१९ (वीसलाख तेंतालीसहजार बसोओगणीस) योजन दीर्घ छे. २४४

अब्भिंतर गयदंता, सोलसलक्खा य सहसछव्वीसा । सोलहिअं सयमेगं, दीहत्ते हुंति चउरो वि ॥२४५॥

अर्धपुष्करद्वीपमां चारे अभ्यन्तरगजदन्तपर्वतो सोळलाख छवीसहजार एकसोसोल योजन दीर्घ छे. २४५

सेसा पमाणओ जह, जंबूदीवाउ धाइए भणिया । दुगुणा समा य ते तह, धायइसंडाउ इह नेया २४६

शेषपदार्थोनुं प्रमाण जंबूद्वीपथी जेम घातकीखंडमां बमणुं अने सरखुं कह्युं हतुं तेवी रीते ते पदार्थो अहिं पुष्करार्धमां पण धातकीखंडथी बमणा अने सरखा जाणवा. २४६

अडसालक्खा चउदस-सहसा तह नवसया य इगवीसा । अब्भिंतरधुवरासी,पुव्वुत्तविहीइ गणियव्वो २४७

इगकोडीतेरलक्खा सहसा चउचत्त सगसय तियाला । पुक्खरवरदीवड्ढे, धुवरासी एस मज्झंमि ॥२४८॥

एगा कोडी अडतीसलक्ख चउहत्तरी सहस्सा य । पंचसया पणसट्ठा, धुवरासी पुक्खरद्धंते ॥ २४९ ॥

अठ्यासीलाख चौदहजार नवसो एकत्रीस ए अभ्यन्तर ध्रुवांकने पूर्वे कहेली विधिए क्षेत्रांक साथे गुणवो. २४७ एक क्रोड तेर लाख चुम्मालीस हजार सातसो त्रेंतालीस ए ध्रुवांक पुष्करार्धद्वीपना मध्य भागनो छे. २४८ तथा एकक्रोड आडत्रीस लाख चुम्मोतरहजार पांचसो पांसठ ए ध्रुवांक पुष्करार्धना पर्यन्तभागनो छे २४९

गुणवीससहस सगसय,चउणउ य सवाय विजयवीक्खंभो । तह इह बहिवहसलिला,पविसंति य नरनगस्साहो

दरेक विजयनो विस्तार ओगणीस हजार सातसो चोराणु योजन उपरान्त पा योजन सहित छे. तथा अहिं पुष्करार्धमां बहार

भागे वहेती नदीओ मानुषोत्तरनी नीचे प्रवेश करे छे. २५०

पुक्खरदलपुव्वावर–खंडंतो सहसदुगपिहु दु कुंडा । भणिया तट्ठाणं पुण, गीयत्था चेव जाणंति ॥२५१॥

पुष्करार्धद्वीपना पूर्वभागमां अने पश्चिमभागमां बे हजार योजन पहोळा बे कुंड शास्त्रमां कह्या छे, परन्तु तेनुं स्थान तो निश्चय बहुश्रुतोज जाणे.

इह पउममहापउमा, रुक्खा उत्तरकुरूसु पुव्वं व । तेसु वि वसंति देवा, पउमो तह पुंडरीओ ॥ २५२ ॥

अहीं पुष्करार्धमां पण बे उत्तरकुरुक्षेत्रमां जंबूवृक्षसरखां पद्मवृक्ष अने महापद्मवृक्ष नाहनां बे वृक्ष छे, तेमां पद्मवृक्षउपर पद्मदेव अने महापद्मवृक्षउपर महापद्मदेव रहे छे. २५२

दो गुणहत्तरि पढमे, अड लवणे बीअदीवि तइयद्धे । पिहु पिहु पणसयचाला, इअ नरखित्ते सयलगिरिणो २५३

तेरहसय सगवन्ना, ते पण मेरूहिं विरहिया सव्वे । उस्सेहपायकदा, माणुससेलो वि एमेव ॥ २५४ ॥

पहेला जंबूद्वीपमां २६९ पर्वतो छे, लवणसमुद्रमां ८ पर्वतो छे. बीजा धातकीद्वीपमां तथा त्रीजा पुष्करद्वीपना अर्ध भागमां जुदा जुदा ५४०-५४० पर्वतो छे, ए प्रमाणे मनुष्यक्षेत्रमां सर्व पर्वतो १३५७ तेरसो सत्तावन छे, तेमांथी पांच मेरुपर्वत विना सर्वे १३५२ पर्वतो पोतानी उंचाइथी चोथा भाग जेटला भूमिमां दटायला छे, अने मानुषोत्तरपर्वत पण ए प्रमाणेज छे. २५३-२५४

धुवरासीसु तिलक्खा, पणपन्न सहस्स छसय चुलसीया । मिलिया हवंति कमसो, परिहितिगं पुक्खरद्धस्स २५५

धुवांकोमां त्रण लाख पञ्चावन हजार छसो चोरासी ३५५६८४ मेळवतां पुष्करार्धना अनुक्रमे त्रण परिधि प्राप्त थाय छे. १५५

नइदहघणथणियागणि-जिणाइनरजम्ममरणकालाई । पणयाललक्खजोयण-नरखित्तं मुत्तु नो पुरओ २५६

नदीओ, द्रहो, मेघ, गर्जना, अग्नि, जिनेश्वर विगेरे, मनुष्योना जन्म मरण अने काळ विगेरे ए पदार्थो पीस्तालीस लाख योजनप्रमाण मनुष्य क्षेत्र छोडीने आगळ नथी. २५६

चउस्सु वि उसुयारेसु, इक्किक्कं नरनगम्मि चत्तारि । कूडोवरि जिणभवणा, कुलगिरिजिणभवणपरिमाणा २५७

चारे इषुकार पर्वतो उपर एकेक जिनभवन छे, मानुषोत्तरपर्वत उपर चार कूट उपर जिनभवनो छे, ए सर्वे वर्षधरपर्वतो उपरना जिनभवन सरखा प्रमाणवाळा छे. २५७

तत्तो दुगुणपमाणा, चउदारा थुत्तवण्णिअसरूवे । नंदिसरि बावन्ना, चउ कुंडलि रुयगि चत्तारि ॥२५८॥

ते ८ चैत्योथी बमणा प्रमाणवाळा अने चार चार द्वारवाळा चैत्यो स्तोत्रमां वर्णवेला स्वरूपवाळा नन्दीश्वरद्वीपमां बावन छे, कुंडलद्वीपमां ४ छे, अने रुचकद्वीपमां पण ४ छे. २५८

बहुसंखविगप्पे रुय—गदीवि उच्चत्ति सहस चुलसीई । नरनगसमरुयगो पुण, वित्थरि सयठाणि सहसंको २५९

घणी संख्याना विकल्पवाळा रुचकद्वीपमां रुचकगिरि मानुषोत्तर पर्वत सरखो छे, परन्तु उंचाइमां ८४००० योजन छे, अने विस्तारमां सोने स्थाने हजार अंकवाळो छे. २५९

तस्स सिहरम्मि चउदिसि, बीयसहस्सिगिगु चउत्थि अट्ठाट्ठा । विदिसि चउ इअ चत्ता, दिसिकुमरिकूडसहसंका

ते रुचकगिरिना शिखरतले बीजा हजारमां चार दिशाए एकेक कूट छे, तथा चोथा हजारमां आठ आठ कूट छे, अने विदिशामां चार कूट छे, ए प्रमाणे चालीस दिशाकुमारीनां ४० कूट छे, अने ते सहस्रांककूट छे. २६०

इइकइवयदीवोदहि–वियारलेसो मए विमइणावि । लिहिओ जिणगणहरगुरु--सुयसुयदेवीपसाएणं २६१

ए प्रमाणे बुद्धिरहित एवा पण में केटलाक द्वीपसमुद्रोनो लेशमात्र विचार श्री जिनेश्वरनी गणधरनी गुरुनी श्रुतनी अने श्रुतदेवीनी कृपावडे लख्यो. २६१

सेसाण दीवाण तहोदहीणं,वियारवित्थारमणोरपारं । सया सुयाओ परिभावयंतु,सव्वंपि सव्वन्नुमइक्कचित्ता ॥

शेषद्वीपो तथा समुद्रना पारावार रहित विचारना–स्वरूपना सर्व विस्तारने सर्वज्ञमतमां एकचित्तवाळा थइने हंमेशा श्रुतने अनुसारे विचारो.

सूरिहि जं रयणसेहरनामएहिं,अप्पत्थमेव रइयं नरखित्तविक्खं ।

संसोहियं पयरणं सुयणेहि लोए, पावेउ तं कुसलरंगमइं पसिद्धिं ॥२६३॥

श्रीरत्नशेखरसूरि नामना आचार्ये जे आ मनुष्यक्षेत्रनी व्याख्यावाळुं प्रकरण पोताना आत्माने अर्थेज रच्युं, अने सुजनोए शोध्युं शुद्ध कर्युं, ते कुशल रंगमतिवाळुं आ प्रकरण लोकमां सुजनोवडे प्रसिद्धिने पामो. २६३

इति श्रीक्षेत्रसमास मूलार्थसहितः समासः.